

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Tractatus De Censuris Romano Pontifici Reservatis

Ugolinus, Bartholomaeus

Venetijs, 1609

De excommunicatione lata contra deferentes arma, & alia prohibita ad Saracenos, Turcas, & alios Christiani nominis hostes. Cap. VII.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61365](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61365)

nicari, primo qui falsant litteras ueras, & Apostolicas, & cæt. dein de, qui non ueras fabricant, ut in secundo casu, postremo, qui prædicta signant nomine prædictorum, ipsis hoc non mandātibus, ut in hoc postremo casu. Sed iam ad septimum Caput ueniamus.

De excommunicatione lata contra deferrantes arma, & alia prohibita ad Saracenos, Turcas, & alios Christiani nominis hostes. Cap. VII.

Item excommunicamus, & anathematizamus omnes illos, qui ad Saracenos, Turcas, & alios christiani nominis hostes, & inimicos, vel hæreticos per nostras, siue huius sanctæ sedis sententias expresse, vel nominatim declaratos deferrunt, seu transmittunt æquos, arma, ferrum, filum ferri, stannum, chalybem, omniaque alia metallorum genera, atque bellica instrumenta, lignamina, canabem, fu-

nes, tam ex ipso canabe, quam alia quacūque materia, & ipsam materiam, aliaque huiusmodi, quibus christianos, & catholicos impugnant. Nec nō illos qui per se, vel alios, statū christianæ reipublicæ in concernentibus christianorum perniciem, & dānū, ipsos Turcas, & christianæ religionis inimicos, necnon hæreticos in damnum catholicæ religionis certiores faciunt. Illisque ad id auxilium, vel fauorem, quomodolibet præstant. Non obstantibus, quibuscunque priuilegiis, quibusuis personis, Principibus, Rebus publicis per nos, & sedem prædictam hactenus concessis de huiusmodi prohibitione expressim mentionem non facientibus.

S V M M A.

- 1 Deferentes arma, ac reliqua per Bullã prohibita in excommunicationem incidunt, quæ excommunicatio, quouſque pateat, declaratur.
- 2 Transfuga, qui cum armis, alijsve prohibitis ad Chriſtiani nominis hoſtes cõ fugiunt, in excommunicationem incidunt.
- 3 Mittentes arma, & alia prohibita ad chriſtiani nominis hoſtes in excommunicationem incidunt.
- 4 Deferentes nomine alterius cuiusmodi ſunt miliones, ac nauta, arma & alia prohibita ad chriſtiani nominis hoſtes, in excommunicationem incidunt.
- 5 Vendentes, donantes, permutantesve arma, & alia prohibita cum chriſtiani nominis hoſtibus in excommunicationem incidunt.
- 6 Dantes arma, & alia prohibita chriſtianiſ, qui ſunt apud hoſtes, an in excommunicationem incidunt.
- 7 Vendentes arma, & alia prohibita ijs, quos ſciunt ad hoſtes delaturos, in excommunicationem incidunt.
- 8 Tradentes arma hoſtibus chriſtiani nominis ubicunque ſint, in excommunicationem incidunt.
- 9 Tradens arma Turcis, qui ſunt apud chriſtianos, in excommunicationem incidit.
- 10 Deferens arma, & alia prohibita in excommunicationem incidit, eſto non hoc animo deferat, vt chriſtiani per illa oppugnentur.
- 11 Donans arma, & huiusmodi prohibita chriſtiani nominis hoſtibus referenda gratiæ cauſa, in excommunicationem incidit.
- 12 Deferens arma, & prohibita hoſtibus chriſtiani nominis in excommunicationem incidit, eſto cum illis paciſcatur, ne in chriſtianos illis vtantur.
- 13 Deferentes arma ad chriſtiani nominis hoſtes in excommunicationem incidunt, eſto deinceps ab ipſis ea recuperent.
- 14 Deferentes arma ad chriſtiani nominis hoſtes in excommunicationem incidunt, eſto contra chriſtianos illis non utantur. Vel.
- 15 Tempore paciſ ea deferant.
- 16 Et vñdecunque ipſa arma habeant. Et quid iuris ſi ab ipſis hoſtibus.
- 17 Deferentes arma ad chriſtiani nominis hoſtes in excommunicationem incidunt, eſto priuilegium habeant a principibus laicis ea deferendi. Et quid iuris, ſi Romanus Pont. priuilegium hoc concedat.

C Aput hoc in tres partes diuiditur, quarum ſecunda incipit ibi. Nec non illos, qui per ſe, & cæt. Tertia ibi. Illiſque ad id auxilium, & cæt. nunc de prima agamus, in qua excommunicantur, qui arma, & huiusmodi alia, quibus chriſtianos oppugnant, ad chriſtiani nominis hoſtes deferunt, quæ excommunicatio quatenus pateat, vt dilucidius explicetur, tria hic agemus. Primũ, qui nam hæc deferentes in excommunicationem incidunt. Deinde chriſtiani nominis hoſtes quinã ſint.

Poſtre-

Postremo quorum armorum, rerumque delatio per excommunicationem hanc prohibita sit. Quo ad primū igitur, regulam de more ponamus, sic enim facilius, qui in excommunicationem hanc incidant, qui ve eam euadāt, cognoscemus.

- In excommunicationem hanc ergo incidunt omnes, qui arma, ac reliqua hic prohibita ad christiani nominis hostes deferunt, ut habetur in initio huius capituli, nam, ex quo excommunicati omnes prohibita deferentes, ergo nemo excluditur, sed ob dictionem illam omnes, vniuersi comprehenduntur. argumen. l. Iulianus. ff. de leg. 3. & capitu. si Romanorum. distinct. 19. Quare in excommunicationem hanc incidunt, qui caput hoc Bullæ offendunt, esto sit Imperator, Rex, Dux, alijve Principes viri, multo magis priuati homines, item vel laici, vel clerici, ut sensit Nauarr. in cap. ita quorundam not. 8. num. 8. de Iudæis, postremo uel subditi sint Romano Pontif. in temporalibus, vel non sint subditi.
- Item in excommunicationem hanc incidunt transfuge, qui cum armis, & rebus huiusmodi prohibitis ad huiusmodi hostes auferunt, ut dixit Nauarr. in cit. cap. ita quorundam not. 8. num. 33. de Iudæis, id quod dubitationem non habet, nam, si in excommunicationem hanc incidunt, qui ad hostes talia tantum deferunt, quanto

magis in eandem penam incidēt, qui cum armis se ipsos dedunt argumen. aucth. multo magis. C. de sacros. Eccl.

- 3 Tertio in excommunicationem hanc incidunt etiam ij, qui per alios hanc deferenda curant, nam in Bulla non solum excommunicantur, qui per se deferunt, verum etiam & qui transmittunt, ob verbum illud seu transmittunt, quod per alios significat mittere, ut per se patet. Præterea id probatur etiam ratione, nam per Bullam excommunicantur qui deferunt, seu transmittunt, & per verbum, Deferunt significantur ij, qui per se portant, ergo per verbum illud Transmittunt significantur ij, qui per alios id faciunt, alioquin verbum illud nihil operaretur, contra capitul. si Papa. de priuileg. libro 6. & i. quoties. ff. de reb. dubi. & facit in simili. capit. significauit. §. illi quoque. & ibi Abba. numer. 2. & Felin. numer. 4. de Iudæis. et Nauar. in eod. cap. ita quorundam not. 8. num. 9. versic. Dixi in deferendo, non est igitur, quod de hac re dubitemus. Quare vel per famulos, vel per homines mercede conductos, utpote per nautas, per muliones, ve hanc deferenda curent, excommunicatione hac hi obligabuntur, atque sic dixit Bebu. in Prax. benefic. in expositione Bullæ cœnæ Domini artic. 5. in uerb. Deferunt.

- 4 Quarto in excommunicationem

L 3 nem

nem hanc incidunt non solum, qui suo nomine hæc deferunt, verum etiam & qui alieno nomine, nam hi deferunt, at Bulla deferentes excommunicat, ergo & hi in excommunicationem incidunt. argumen. l. 4. §. toties. ff. de damn. infect. tum quod verbum, Deferre, significat factum, & non ius, ergo nihil interest, an suo, vel alieno nomine quis talia deferat, tum quod & in his ratio Bullæ viget, ob id enim ad eos hæc deferri prohibentur, ne illis christianos oppugnent, at cuiuscunque nomine deferantur, id fieri potest, ergo & hoc a Bulla prohibetur, & ob id contrarium facientes excommunicantur, vbi enim dispositionis ratio viget, & dispositio vigere debet. argum. capitul. cum dilecta. de confirm. vtil. vel inutil. & l. illud. ff. ad leg. Aquil. Quare Muliones, qui suas operas ad hæc deferenda locant, item & nautæ, qui suis nauibus hæc transfretanda accipiunt, in excommunicationem hanc & ipsi incidunt. Id quod locum habet vel gratis ea deferenda sumant, ob eandem rationem, at que sic asseruit Rebuff. ibid.

3 Quinto in excommunicationem hanc incidunt, quocunque titulo prohibita ipsis hostibus tradant, nam verba illa Deferunt, vel Transmittunt, nudum factum significant, nec distinguunt contractum vnum ab alio, ergo nec nos distinguere debemus. argum. l. de pretio. ff. de publi. in re

a&. siue igitur prohibita hæc illis vendant, siue donent, siue cum rebus aliis ea permurent, in excommunicationem hanc incidunt, vt dixit Nauarr. in capit. ita quorundam. not. 8. numer. 18. de iuda. & de permurante cum dictis hostibus pro aliis armis, ita dixit Mart. Alfons. de Viuald. in Candelabr. par. 2. in explanatione Bullæ Cœnæ Domini. cas. 1. num. 60. Idem, si de his rebus ipsos hostes accommodent, ob eandem rationem, at que sic sensit Rebuff. ibid.

6 Sexto in excommunicationem hanc incidunt, vel mediate, vel immediate ipsis hostibus ea tribuunt. Immediate, vbi ipsis hostibus ea tribuunt, vt hoc expressum habetur in Bulla. §. Mediate, vbi quis ad christianos, qui in terris infidelium huiusmodi aut negotiantur, aut morantur, ea deferunt, esto de licentia suorum Principum id faciant, nam sic dixit Nauarr. in capitul. ita quorundam. not. 4. num. 12. versic. Quarto inferitur. de iuda. Idque merito, tum quod satis videtur hi ad hostes hæc deferre, ex quo deferunt ad eorum subiectos, è quorum manibus, cum volunt, auferre ipsis illa queunt, tum quod satis hostibus tradunt, ex quo christianis mercatoribus, mox ea ipsis hostibus vendituris tradunt. argum. l. qui sic soluit. ff. de solut. Excipio tamen vbi ad christianos in terris hostium morantes ea deferunt, qui ea abscondita habere volunt, quo ipsis oblata

occa-

occasione in hostium perniciem vtantur, atque sic dixit Nauarr. ibid. etenim & ratio, & verba Bullæ cessant, ergo & dispositio cessare debet, argument. cap. cum cessante. de appell. & leg. adigere. §. quamuis. ff. de iur. patr. † At quid de ijs, qui vendunt hæc illis, quos certo sciunt ad hostes huiusmodi ea esse missuros, an in excommunicationem hanc incident? (ipsos enim peccare dubium non est.) Ego sentio & hos in excommunicationem incidere, tum quòd per alios ea transmittere videntur, quos in excommunicationem incidere conclusimus, tum quòd eorum opera deferuntur, sic enim & qui ad furandum, aut scalas ad subponendum fenestris, aut ferramenta ad eas efringendas, quo quis furetur, sciens accommodat, furti tenetur, vt habetur in §. interdum, versic. Ope. in Instit. de obligat. quæ ex delicto, & in excommunicationem incidit, qui in territorio Ecclesiæ existens, vnde frumentum extrahi prohibitum est, exteris illud vendit, quos scit illinc deportaturos esse, vt in Bulla Gregorij infra videbimus. Adde si non hac ratione, quod ipsi prohibita hæc transmittant, in excommunicationem hanc incident, saltem alia ratione pœnam hanc nõ euadunt, quoniam illis fauent, quod eadem pœna per hoc caput prohibitum est. Quare & qui accommodant illis naues, æquos, mulos, currus, boues, seruosve ad

hæc deferenda (modo scientes id faciant) in excommunicationem hanc incident, quod & sensit Nauarr. in cit. ca. ita quorundam. nõ. 8. num. 24. versicu. Vndecimo. de iudæ.

8 Septimo † in excommunicationem hanc incident, qui hæc deferunt, traduntque huiusmodi hostibus, vbicunque hostes illi sint, nam Bulla ipsa non distinguit, ergo nec nos distinguere debemus, & eius ratio generalis est, & ob id, vbicunque tradantur, locum habet. argument. l. de pretio. ff. de publ. in rem act. & l. pen. §. penul. ff. de iur. & fact. igno. Qui ergo, exempli gratia, Cõstantinopolim, & ad alia loca ipsorum hostium prohibita hæc deferunt, in excommunicationem hanc incident. Qui itidem tradunt ea hostibus huiusmodi venientibus ad loca christianorum, pœnam hanc non euadunt, nam sic dixit Mar. Soci. Sen. in cap. ita quorundam. num. 14. versic. Ex prædictis ergo infero, etsi enim in pœnis sumus, vbi tamen animarum fauor, Ecclesiæ ve agitur, & ratio eadem est, dispositio dilatatur, vt inquit Gl. & Barto. communiter recepti in authen. sacramenta puberum. C. si aduers. vend. & Mar. Socin. Sen. in eod. cap. ita quorundam. num. 14. cum seq. Qui demum & hisce hostibus hæc tradunt, qui nõ modo ad christianorum ciuitates venerunt, verum etiam in ipsis pacificè, & de superiorum licentia vi-

eam ibi degunt, excommunicationem non euadunt, modo probabiliter credant ipsos hostes ob id ea accipere, quo aut ad tetras hostium deferant, aut quò in christianorum perniciem oblata occasione vtantur, nam & hic Bullæ verba locum habet, quoniam prohibita hæc ad hostes christiani nominis deferuntur, & etiam ratio eiusdem, quoniam ipsis christianos oppugnare possunt, atq; sic sensit Nauarr. in eod. capitul. ita quorundam. num. 14. versicu. Octauo infertur, ibi, Excipio tamen eos.

9 † Quare Turcis, qui apud christianos morantur, tradens hæc, in excommunicationem hanc incidet, tum quod pro certo habendum est inde abeuntes ea secum laturos, tum quòd & contra christianos oblata occasione ipsis vtetur. Nisi ergo rei paruitas hunc excuset, mea sententia pœnam hæc non euadet.

10 Octauo † in excommunicationem hanc incidunt prohibita hæc huiusmodi hostibus deferendo, esto ob aliam causam ea ipsis tribuant, & nõ quo illis christianos oppugnent, nam Bulla simpliciter loquitur, & non distinguit, & ob id nec nos distinguere debemus. Postremo ratio prohibitionis ea est ne ipsis christianos oppugnent, vt habetur in Bulla, & hoc contingere potest ob quamcunque causam hæc deferantur. Quare qui negotiandi gratia, &

sic ob lucrum, ob aliamve causam hæc deferunt, in excommunicationem hanc incidet, vt dixit Nauarr. in Man. capitu. 27. nume. 63. versicul. Sexta, ibi. Per illa verba. Quibus christiani, & Tab. in verb. Excommunicatio. 6. num. 2. versu. Primo, ibi. Et isti prohibentur siue ex intentione. & facit cit. capit. ita quorundam. de iudæ. vbi ob quorundam cupiditatem, qui ad hostes prohibita hæc deferebãt, excõmunicatio lata in ipsos est, quod & sensit Glo. in verb. ferru, & Ioan. And. quos refert, ac sequitur Abba. ibi. numer. 2. & communiter receptum hoc esse testatur Mar. Soc. Sen. ibid. num. 12. versu. Sentit igitur hæc Glof. & Nauarr. in glof. 2. in fine, esto in consil. 6. de iud. intentionem inspiciendam iudicauit, sed mihi non placet.

11 † Quare, & qui gratiæ referendæ causa prohibita hæc illis tribuunt, in excommunicationem hanc incidet, exempli gratia, legati missi a Principibus christianis ad Turcas, aut Medici, chirurgive, qui arma ad se tuendum, exornandumve secum tulerunt, in excommunicationem hanc incidet, si ab ipsis Turcis aut munere aliquo affecti referendæ gratiæ causa, aut rogati, arma sua ipsis tradiderint, nisi probabilis causa eos excuset, vt dixit Nauar. in eod. capitul. ita quorundam. not. 8. num. 22. & numer. 30. Probabilis causa autem erit, si res parua sit, vt exempli gratia, si pugio, vel ensis tantum.

Idem

Idem etiam si christiani permu-
rent arma cum Turcis, modo Tur-
carum arma meliora sint christia-
norum, nam tunc non esset hoc ar-
ma hostibus dare, sed a dimere, vt
dixit Nauarr. ibid. nu. 23.

12 Nono ¶ in excommunicationem hanc incidunt prohibita hanc ad hostes deferendo, quamuis paciscantur cum ipsis, ne in christianos eis vtantur, tum quod oblata occasione, pacto non stabunt, omnes enim sibi melius malunt esse, quam alteri. argument. l. preces. C. de serui. & aqu. tum quod si subditus sit is, quo cum quis paciscitur, ad arbitrium superioris sui tamen pacto non obstante illis vt eum oportebit. argument. capitu. quemadmodum. iunct. glo. de iureiu.

13 Decimo ¶ in excommunicationem hanc incidunt, qui hanc ad hostes deferunt, esto deinceps ab ipsis hostibus vel pretio, vel dono, vel vi ea recuperent, nam. statim atque hostibus tradita sunt, tradens in excommunicationem incidit, ex quo Bulla hanc agentes ipso iure excommunicat. argum. capitu. pastoralis. §. fin. de appell. Quae excommunicatio nulla re alia tollitur, quam absolutione. argumen. cap. cum desideres, de sen. ten. excom. atque sic dixit Naua. in cit. c. ita quorundam. not. 8. nu. 29. & Syl. in verb. Excommunicatio. 7. versicu. Nono. nume. 64. & versu. Sexto, & Mar. Alfons. de Viuald. in Candelabr. par. 2. in expla-

natione Bullae Cene Domini. cas. 7. nu. 64.

14 Undecimo ¶ in excommunicationem hanc incidunt ad hostes prohibita deferentes, esto deinceps contra christianos illis non vtantur, vt inquit Nauarr. in eod. capitu. ita quorundam. not. 10. nu. 42. versicu. Decimooctauo, & in Gl. 3. & in multis aliis locis ibidē. Et hoc ob eandem rationem, qua proximē reddidimus, quoniam statim excommunicatione quis obligatur, vt prohibita ad hostes detulit. Postremo quoniam fat est contra christianos ipsos illis uti posse, atque sic dixit Rebuff. in expositione Bullae. articulo. quinto. in versicu. Impugnant. in sua Praxi, illud enim Impugnant, explicans inquit seu impugnare possunt, & idem iudicari de potentia, sicut de actu ait. Quare vel ipsis christiani nominis hostes occidantur, modo hoc animo data non sint, vel ipsimet hostes, quibus hanc tradita sunt, christiani deinceps fiant, non idcirco tamē fiet, quominus prohibita hanc tradens in excommunicationem inciderit, sicut eandem poenam non euitant, qui ad hostes eosdem armis non egentibus ea deferunt, vt dixit Nauarr. in cap. ita quorundam. not. 10. num. 4. de iudae. quem sequitur Viual. ibidem. nu. 65.

15 Duodecimo ¶ in excommunicationem incidunt, non solum, qui belli tempore prohibita hanc ad

ad hostes deferunt, verum etiam & qui tempore pacis, tum quòd contra Bullæ prohibitionem deferunt, tum quòd contra eius rationem faciunt, nam illis contra christianos alias uti possunt, esto tunc non utatur, ex quo igitur et ratio, & verba Bullæ hisce conuenit, & dispositio conueniet. argumen. leg. 4. §. toties. ff. de damn. infect. & l. regula. §. penult. ff. de iur. & fact. ignor. atque sic dixit Ioan. Tabie. in verb. Excommunicatio. 6. num. 2. versi. Primo, ibi. Et tam tempore pacis. Quod & multo magis dicendum est, si induciarum tempore hæc tradantur, argumen. cap. significauit, in fine, & ibi Gl. & DD. de iud. & ita Tolet. in Bulla Cœnæ Domini. Excom. 5. num. 11. & ad summam quocunque tempore hæc deferantur, deferentes in excommunicationem hanc incidunt.

16 Decimotertio † in excommunicationem hanc incidunt prohibita deferentes, vndeunque ea habeant, viget enim semper ratio Bullæ, quoniam illis christiani oppugnari possunt, ergo & dispositio vigere debet. argumen. l. illud. ff. ad leg. Aquil. & l. a Titio. ff. de furt. Siue igitur è terris, & locis Romanæ Ecclesiæ illa quis habuerit, siue è Ciuitatibus aliorum Principum christianorum, siue è suis locis, vt pote quia Princeps, Duxque est alicuius loci vnde hæc habentur, semper in excommunicationem hanc incidet. Immo & qui

ab ipsis hostibus hæc comparauerit, & ad alios hostes christiani nominis ea detulerit, in penam hanc incidet, vt dixit Nauarr. in eodem capitu. ita quorundam. numer. 23. versicul. Decimoquarto. Quare qui equorum pullos a Turcis emunt, & grandiores effectos eisdem vendunt. Item qui equos macros, ad bellumque ineptos ab eisdem habent, eosdemque pingues, & ad bellum aptos redditos restituunt, in excommunicationem hanc incidunt, ut dixit Nauarr. ibidem. Quod locum tamen habere cenfeo, ubi hæc ab hostibus habita in christianorum potestatem venerunt, vt pote in eorum ciuitates, & territoria, alioquin si adhuc in hostium locis sint, & inde ad alia hostium loca transferant, vel etiam ibidem vendant, in excommunicationem hos non incidere sentio, quando quidem hæc christianorum omnino nunquam fuerunt, nam & sic declarasse Gregorium Nonum, vt scilicet in excommunicationem non incidant, qui de una ciuitate infidelium ad aliam hæc deferunt, inquit DD. quidam, & Nauarr. in citat. capi. ita quorundam. not. 8. nume. 27. & in hoc casu locum habere potest id quod dixit Tabie. in verb. Excommunicatio. 6. numer. 8. versic. Septimo. Excipio tamen vbi ex vno loco hostium in alium eorundem locum deferrent, vbi contra christianos bellum gereretur, exēpli gratia Constanti-
nopolis

opolis oppugnatur a Christianis, & quidam christiani, qui apud hostes sunt, ex aliis locis hostium eo arma deferunt, hi planè in excommunicationem incident, & si non ob hanc rationem, quòd arma hostibus dederunt, saltem ob illam, quòd hoc modò eis fauent, id quod etiam excommunicationis pœna proposita prohibitum est in fine huius Capituli, atq; sic sensit Tab. eod. ibi. Nisi fieret in dispendium christianorù, & apertius Naua. in cit. c. ita quorundam. not. 8. nu. 27.

17 Decimoquarto fin excommunicationem hanc incident, etiam si priuilegium habeant deferendi ea ad hostes christiani nominis a principibus laicis, nam esto Imperator, Rex, Dux, Respublicave aliqua facultatem hanc suis subditis concedant, tamen qui hac licentia, & concessione vtentur, excommunicationem hanc nõ euadent, & hoc ob eam rationem, quoniam causa hæc ad Ecclesiam pertinet, vt probauimus, atque idcirco Principes laici de ipsa re decernere contra Ecclesiam nihil queunt. argument. capitul. fin. de constitut. libro sexto. & l. fin. ff. de iurisd. omn. iud. atque sic concludit Nauarr. in citat. capitul. ita quorundam. not. 1. numer. 13. versicul. Tertio, ibi. Aliosve Monarchas. Possunt tamen a suis pœnis, quas suis legibus contra tales inferunt, suis priuilegiis eos liberare. argument. leg. Princeps. C. de leg.

& capitul. proposuit de concess. præb. *tab. in cit. c. ita quorundam.*

Postremo in excommunicationem hanc incident, esto a Romano Pontif. priuilegium ad id simpliciter habeant, quo possint prohibita hæc ad hostes christiani nominis deferre. Imò uel ab hoc Pontifice priuilegium habeant, qui Bullam hanc confecit, ob clausulam positam in fine huius Cap. Non obstantibus. Dixi autem simpliciter, id est non facta expressa derogatione huius Bullæ videlicet. Non obstante prohibitione facta in Bulla Cœnæ Domini de non portandis & cæt. atque sic id habetur in fine huius Capituli ibi. Non obstantibus.

An igitur Romanus Pontif. permittere potest, vt quis hic uerita ad christiani nominis hostes deferat? Videbatur dicendum id non posse. Et hoc ob eam rationem, quoniam contra ius diuinum, naturale, & contra præceptum de calogi dispensare non potest, vt dixit Felin. in capitul. quæ in Ecclesiarum. num. 30. versicul. Ceterum limitatur, ibi. Sed crediderim, & in versicul. Et pro prædictis adduci possunt, quæ late habentur in Summa de constitut. at permittendo hæc contra ius naturale diuinum facit, quo pro patria, parentibus, & religione pugnare cauetur, & per consequens prohibetur contra eosdem pugnari. argument. l. ueluti. iunct. Gloss. communiter recept. ff. de iust. & iur. quod

quod fieret concedendo hæc ad hostes deferri, saltem iudicæ, armando suos hostes contra Ecclesiam. Contra decalogum etiam in duobus facit. Primo contra primum præceptum, nam armat hostes contra principatum christianorum, & sic contra Deum, item contra præceptum De non occidendo venit, adiuuat enim christiani nominis hostes, qui iniuste contra nos bellum gerunt, & ob id iniuste occidere volunt, quæ prohibita sunt per decalogum, cuius leges iuris naturalis, & diuini sunt, vt dixit S. Thom. prim. 2. q. 100. articu. 1. in respon. versicu. quædam enim sunt, quæ statim, ergo Romanus Pontif. non videtur priuilegium hoc concedere posse. Contraria tamen sententia, vt concedere priuilegium hoc Pōtif. Max. queat, verior videtur, quoniam id significatur in Bulla in hoc Cap. in versicul. Non obstantibus quibuscunque priuilegiis, ex quo patet & alias priuilegia huiusmodi concessa esse, & in futurum concedi posse, modo expresse Bullæ huic per illa derogetur. Quid igitur concludendum? Ego sic distinguendum censeo. Aut querimus an Romanus Pontif. concedere facultatem, ac priuilegium alicui possit, ne in excommunicationem hæc incidat, si hæc ad christiani nominis hostes deferat, & in hoc casu id ipsum posse sine dubitatione censeo, nam Romanus Pont. positiuo iuri præ-

est. argumen. capitu. proposuit. de concess. præben. & antecessoris legem etiam tollere potest, sicut & suam. argumen. capit. innotuit. de elect. & l. qui condemnare. ff. de re iud. & eorum, quæ dixit Glo. Magiltr. in cap. cum inferior, de maior. & obed. & capitu. inferior. distinct. 2. 1. etenim par virtus ligandi, atque soluendi est, capitu. verbum. de penit. di. 1. at excommunicatio hæc & ab homine, & a iure lata est, ab homine per hanc Bullam, a iure per cit. cap. ita quorundam, ergo ab ea Roman. Pontif. quem liberare potest, sicut alij Principes a suis pœnis, quas in eos ferunt, qui hæc ad hostes huiusmodi important, atque sic asseruit Nauar. in cit. cap. ita quorundam. not. 1. num. 1. 3. versi. Tertio. de iudic. Aut querimus, an Romanus Pontif. possit a culpa eximere, vt scilicet hic non peccet, qui hæc ad christiani nominis hostes, defert, & in hoc casu sic distinguendum censeo. Aut id sine iusta causa facit & in hoc casu id nō posse censeo ob rōnes, quas in priori opinione, retulimus. Aut cum legitima causa, & tunc id posse censeo, nam in hoc casu potius interpretari, ac declarare ius diuinum dicitur, quod potest, quam illud tollere, vt DD. communiter concludunt in cap. quæ in Ecclesiarum, & ibi Felin. nume. 25. versicul. Secunda conclusio. de constitut. etenim & ob hanc rem dispensare potest in præceptis decalogi, ut dixit S. Thom.

S. Thom. 1. 2. qu. 100. art. 8. in respon. & pertinent huc, quæ ibi ait Caietan. in verb. Ad primam. vident. ubi ait existere legitima causa, tunc non esse dispensare contra decalogum, sed declarare, & interpretari. Accedit quod mens legislatoris ea fuisse videtur, ut existente causa id possit, ergo perinde habendum, ac si id expresse canisset, ut dixit Gloss. communiter recept. in l. tale pactum. §. fin. ff. de pact. Quare si aut ob redemptionem captiuorum, & præsertim alicuius principis uiri id permitteret, aut causa grauioris famis, cuiusmodi superioribus annis fuit, quo frumentum ab ipsis hostibus haberetur, aut ob aliam utilitatem publicam alicuius loci id permitteret, in his omnibus casibus licita causa esset, & priuilegium ab ipso tunc habens etiam in conscientia foro tutus esset. Quare quod Veneti, aut Ianuenses se sustentant negotiando in terris infidelium, licite priuilegium hoc ipsis, sicut & alias concessum est, a Romano Pontif. concedi potest. Hoc tamen intelligo, modo in detrimentum Reipublicæ christianæ id non redundaret, non enim mea sententia liceret turcis christianos oppugnantibus priuilegium concedere, ut tunc quis arma, & huiusmodi alia ad ipsos deferret, ita igitur ego sentio, saluo semper S. R. E. iudicio. Hi ergo in excommunicationem hanc incidunt, iam eos, qui poenam hanc

evadunt, enumeremus, id quod in seq. præstabimus.

S V M M A.

- 1 Deferentes arma, & alia prohibita in excommunicationem non incidunt his casibus, scilicet, Qui de licentia Romani Pontif. id facit.
- 2 Qui necessitate compulsus, ut pote iuuentorum, & maris tempestate cum armis eo defertur.
- 3 Qui ab eisdem hostibus captus est.
- 4 Qui fame compulsus hæc tradit.
- 5 Qui ad fauorem christianorum infidelibus ea tradit.
- 6 Qui iniuria oppugnatus ad suam defensionem infideles uocat, cum aliunde id non possit, & arma, & huiusmodi illis tradit.
- 7 Qui illis infidelibus tradit, qui hostes christiani nominis non sunt.
- 8 Qui prohibitionem hanc probabiliter ignorans christiani nominis hostibus tradit.
- 9 Qui christianis arma tradunt, qui in terris huiusmodi christianorum hostium sunt, quo ipsis oblata occasione contra hostes atantur.
- 10 Qui parua deferunt.
- 11 Qui pro redemptione captiuorum deferunt.
- 12 Incipientes deferre arma ad hostes in excommunicationem incidunt, etiam si deinceps desistant.

L.

§ Qui in excommunicatione hanc inciderint vidimus, iam

1 iam qui pœnam hanc euadant, videamus. † Primum igitur in excommunicationem hanc non incidit Romanus Pont. qui hæc prohibita ad hostes christiani nominis deferenda curaret, tum quod suis legibus quis nõ obligatur. argumen. l. digna vox. C. de leg. & c. proposuit. de concess. præb. tum quòd neque id potest, non enim se ipsum excommunicare quis valet, vt probauimus id pluribus in Tractatu nostro de Censuris Tab. 1. c. 2. §. 8. Non itidem qui ab ipso facultatem hanc habet, vt proxime conclusimus.

2 Secundo † in excommunicationem hanc non incidunt, qui necessitate compulsi prohibita hæc ad huiusmodi hostes detulerunt, vt pote vel quia nauem hisce rebus onustam habentes, & ad christianos ea deferentes vi uentorum, & maris tempestate, ad Turcas, ad aliosve christiani nominis hostes delati sunt, hi enim nec in excommunicationem incidunt, nec peccant, tum quod hi nec deferunt, nec transmittunt hæc volentes, quod requirit Bulla, sed inuiti eo fluctibus maris vel ventis impelluntur, quo casu quis excusatur. argumen. capitu. sacris. de iis, quæ vi metusue causæ fiunt. Idque merito, lex enim de re possibili esse debet, vt dicitur in capit. erit autem lex. distinct. 4. at si vellet obligare, vt ne tunc eo appellerentur, esset obligare ad impossibile, quod legi non subiicitur. argumen. capit.

2. de reg. iur. Non igitur in excommunicationem hanc prædicti incident, atque sic asserit Felin. in capitu. significauit. num. 7. versicul. Vltimo limita. de iudæ. & Rebuff. in Prax. benefi. in expositione Bullæ Cœnæ Domini. arti. 5. in verb. Deferunt, ibi. Item etiam nõ procedit, & Nauarr. id sensit in capitu. ita quorundam. not. 10. nume. 27. eodem. Facit quoque pro hac opinione l. Cæsar. ff. de publi. per quam legem ratione hac mercibus delatis ad aliquem locum, nec ad portorium, gabellamve soluendam pro ipsis, quem tunc obligari dixit Barto. in l. i. C. de naufrag. lib. 10. Item qui a Principe coactus ea deferret, non igitur hac de re dubitandum est. Excipio tamen vbi illinc libere discedere cum rebus possent, tunc enim si christiani nominis hostibus alienent, in excommunicationem hanc incidet, vt sensit Felin. ibidem, quod & dubitatione caret, habet enim in hoc casu locum & Bullæ verba, quoniam ad hostes arma deferunt, habet locum & eius ratio, quoniam illis christiani oppugnari possunt, vt per se patet, ergo & eiusdem dispositio habere debet. argumen. l. illud. ff. ad leg. Aquil. & l. penul. §. penul. ff. de iur. & fac. ignor. At quid si potuissent in mare prohibita illa proiicere, an id debuissent, ex quo pro certo videbant ad loca hostium perueniendum ipsis esse? id cogita habito respectu vnde maius damnus.

Item

3 Item in excommunicationem hanc ob easdem rationes non incidunt, qui ab ipsis hostibus cum eisdem rebus in terra, marive capiuntur, quamobrem res huiusmodi ad manus hostium perueniunt. Quare qui hostibus se cum armis dedunt, quando vident se nulla ratione eorum manus effugere posse, hi poenam hanc euadent, vt sensit Nauarr. in cit. capit. ita quorundam. not. 8. numer. 34. Sicut etiam, qui hostibus arcem armis munitam tradunt, quando aliter eam tueri non valent. Quod locum tamen in iis non habet, qui sine probabili aut mortis, aut cruciatus, aut captiuitatis metu, sed sponte se cum armis dedunt, vel pretio ducti id agunt, quod his temporibus a custode arcis Clauarini in Vngaria factum audiimus, nam, vt dicitur, pretio accepto a Turcis eam arcem ipsis prodidit, in excommunicationem hanc igitur ille incidit, atque sic sensit Nauarr. in eodem capit. ita quorundam. not. 8. numer. 33. vers. Vigesimo infertur.

4 Non itidem in excommunicationem incidunt, qui fame compulsi hęc hostibus tradunt, vbi aliunde, vnde se sustentent, habere nequeunt, nam tunc quod necessitas legi non subiicitur, vt habetur in cap. 1. de reg. iur. & in cap. si discipuli, de consecrat. distin. 5. & vt sensit Viu. in sua Sylu. opin. 366. nume. 4. versicul. Et hinc est, quod necessitas, ob eam rem po-

nam hanc effugient, vt id quoque asseruit Nauar. in cit. cap. quorundam. no. 8. n. 26. & Rebu. ibidem. At quid si armorum traditione in huiusmodi necessitate facta damnum graue in christianos venturum sit, an arma tradenda sunt? anve fame pereundum? Ego sentio in excommunicationem quę tunc non incidere, quando quidem verisimile non est Ecclesiam, quę pietatis mater est, in excommunicationem hunc incidere voluisse. argumen. cap. si vero. de sent. excommun. etenim excusatur, si legem naturę de se conseruando humanę legi de rebus hisce non deferendis prętulit. Verum an saltem hic peccat? Planę, vbi ex huiusmodi rerum traditione detrimentum graue in Ecclesiam redundaret, hunc peccare sentio, nam in hoc casu pro Dei Ecclesia potius gloriosam mortę oppetere deberet, quam cum grani eiusdem detrimento turpiter viuere, quod Eleazarum illum venerandum hebręorum senem pro patriis legibus fecisse memorię proditum est libr. 2. Machabæor. capitu. 6. quod & tetigisse videtur Nauarr. ibidem. numer. 26. Non demum in excommunicationem incidit, qui viarum errore ducti, ad hostes hęc etiam detulerunt, quando quidem neque hi volentes id faciunt, non enim in errore consensus est, aut voluntas, vt habetur in l. cum testamentu, & in l. seq. C. de iur. & fact. igno. atque id.

idcirco nec mortifere peccant, & ob id nec in excommunicationem incidunt, argument. capitul. nemo Episcoporum, & c. nullus. 11. q. 3.

- 5 Tertio ¶ in excommunicationem hanc non incidunt, qui ad favorem christianorum hæc infidelibus tradunt, nam tunc prohibitionis rō cessat, & ob id & prohibitio. argument. capitul. cum cessante. de appel. & l. adigere. §. quāvis. ff. de iur. patron. Quare qui arma, & huiusmodi prohibita per Bullam tradunt infidelibus, qui pugnant cōtra alios infideles pro christianis, & sic adiuvant, defenduntque christianos, quod in Indiis sapius hoc contingere legi, in excommunicationē hanc non incident, vt sensit Nauarr. in cita. capitul. ita quorundam. not. 4. nu. 15. etenim & Iudæi cum Romanis fœdus inierant, & mutuam operam sibi promiserunt, vt habetur libro 1. Machabæor. capitul. 8.
- 6 ¶ Non itidem in excommunicationem incidit Christianus Princeps, qui iniuria oppugnatus ad suam defensionē, cum a christianis habere non possit, vnde se defendat, infideles ad suam defensionem vocavit, & arma, ac reliqua ad bellum necessaria illis tradidit, tum quod defensio quocūque iure permessa est. argument. l. vt vim. ff. de iustit. & iur. & capit. dilecto. de sentent. excomm. libr. 6. & ob id ea permessa sunt, quæ ad defensionem pertinent, concessio

enim aliquo, omnia concessa intelliguntur, sine quibus concessū haberi non potest, argument. cap. praterea. de off. deleg. & l. 2. & ibi not. Ias. & DD. ff. de iurisd. omn. ind. & l. ad rem mobilem, & l. ad legatum. ff. de procur. ergo & infideles vocari, & arma eisdē tradī queunt, tum quod in primis ad defensionem Christianorum vocātur, quamvis deinceps, & christianos oppugnent secundo loco: quod tamen nihil interest, quod enim in primis agitur, hoc potissimum consideratur. argument. ca. cum voluntate. de sentent. excomm. & l. si quis nec causam. ff. si cert. peta. atque sic dixit quoque Nauarr. in cit. capitul. ita quorundam. not. 4. num. 15. versi. Nono inferitur, & num. 25. & num. 27. Modo tamē finito bello caueat, ne apud hostes huiusmodi arma remaneant, quibus deinceps christianos oppugnent, alioquin si cum posset ea ipsis auferre, non auferret, in excommunicationem hanc incideret, cessat enim tunc ratio permissionis, atque idcirco cessare permissio debet. argu. cap. cum cessante. de appell. atque sic dixit Nauarr. in cit. locis. Non itidem in excommunicationem hanc incidunt christiani Principes, qui sub suo imperio christiani nominis hostes habent, si eo bellica instrumenta deferant, quo ciuitatē tueantur, ac muniant, nam & hic prohibitionis ratio cessat. Curare tamen debent, ne contra christia

nos ijs vtantur, vt proximè diximus.

7 Quarto ¶ in excommunicationem hanc non incidunt, qui ad eos infideles hęc deferunt, qui hostes christiani nominis non sunt, neque occupant, occupare vt curant res christianorum, neque contra christianos religionis odio pugnant, sed ob aliam causam, in quorum numero Indianos quosdam audio esse, qui contra christianos non religionis odio pugnant, sed quia iniuste a christianis sua occupari aiunt. Ad hos ergo, qui hęc deferunt, in excommunicationem non incident, esto bellum contra christianos habeat, modo bellum iustum sit, vt pote quia iniuste christiani eorum bona occupare nituntur, etenim mens Bullæ est diminuire potentiam hostium iniuste contra Ecclesiam religionis odio pugnantium, atque sic asseruit etiam Nauarr. in eodem capitu. ita quorundam. not. 4. numero 13. versic. Septimo infertur. Non etiam in excommunicationem incidunt, qui adiunant principem infidelem contra alium Principem infidelem, vt dixit Nauarr. in eod. not. 4. numero. 23. versicu. Decimo quinto infertur. Hoc tamen semper intelligo, modo arma apud eos non relinquuntur, quibus deinceps christiani oppugnentur, atque sic sensit Tolet. in Bulla Cęnz Domini Excomm. 5. numero 12. versic. Octauum dubium. Non

item in excommunicationem hęc incidunt christiani, qui cum vicini sint Turcis, & christiani nominis hostibus ferrum ad eos deferunt, quo ex illo arma sibi fabricent, modo illis tradant, quos veri simile est restituros esse, quod pacis tēpore fieri posse cenleo, nā non dicitur tradi, quod statim est quis recuperaturus. argu. l. aliud est capere. ff. de verb. sig. & l. si cui plusquam. ff. de prætor. stipul. etenim hic cessant & ratio, & verba Bullæ, ergo & dispositio cessare debet. argumen. capitul. cum cessante. de appella. Quare Polonus, qui prope Turcas habitat, si Turcæ egregio artificio sua arma reficienda tribuat, pęnam hanc euadet.

8 Quinto ¶ in excommunicationem hanc non incidunt, qui probabili ignorantia facti vetita hęc ad christiani nominis hostes deferunt, vt dixit Nauar. in eodem capitu. ita quorundam. not. 8. numero. 25. versic. Duodecimo infertur, nā hęc & prudentissimos fallit, & ob id excusat, vt dicitur in l. regula. ff. de iur. & fac. ignor. & facit capi. Apostolicę. de cler. excom. min. & c. fin. de constit. lib. 6. Quare remiges, magisterque naui, qui suā nauim locant alicui vsque ad aliquem locum infidelium, qui cum permissis rebus eo deferri prohibita aliqua occulte inserit, remiges inquam, & magister naui excusabuntur, sicut etiam baiulus, qui huius rei inscius arcam

M portat

portat ad nauim rebus huiusmodi onustam, atque sic sensit Rebuff. in Prax. benefic. in expositione Bullæ Cœnæ Domini. articul. 5. in verb. Deferunt. At quid si cōductor nauis onustam armis nauem ad locum aliquē christianorum deferre se velle dicat, vbi vero in altum venerunt, cogit remiges, & magistrum nauis vela face- re ad hostes, an in excommunicationem ipsi incident? Planè si resistere possint sine vitæ periculo, & non resistunt, in excommunicationem eos incidere censeo, nam illi fauere existimantur. argumē. capit. quantæ, cum ibi not. de sentent. excommun. at si resistere nequeant, pœnam hanc euasuros concludo, quandoquidem verisimile non est, quem matrem Ecclesiam cum tanto vitæ periculo ad resistendum obligasse, atque sic in simili dixit Nauarr. in eod. capitu. ita quorundam. not. 8. numero. 26. Ignorantia facti ergo excusat. Ignorantia iuris quoque probabilis excusabit, vt pote si esset rusticus, & rudis quidam, qui hæc deferat, quod eo magis etiam sentio, quoniam parochorum incuria, & inscitia, Bulla hæc multis in locis non publicatur, & ignoratur.

9 Sexto † in excommunicationē hanc non incident, qui arma, & huiusmodi prohibita ad christianos deferunt, qui in terris hostium huiusmodi habitant, quo ipsis cōtra dictos hostes oblata occasio-

ne vtantur, interimque abscondita habeant, nam nec verba Bullæ, nec eius ratio hic locum habent, ergo nec dispositio locum habere debet. argumen. l. 4. §. toties. ff. de damn. infect. & l. regula. §. pen. ff. de iur. & fact. ignor. Quare, qui ad hunc finem christianis prohibita hæc deferunt, qui Constanti-nopolim, aliave loca hostiū christiani nominis incolunt, in excommunicationem non incident, modo interim abscondita ea habeant, atque sic sensit Nauarr. in eodem capitu. ita quorundam. not. 4. numero 12. versicul. Quod tamen mea sententia, & versicul. Sexto infertur. Atqui an christianis subditis Turcarum Principi licet arma, & iequos vendere Turcis subditis eidem Principi? Vide Nauarr. in consi. 4. de iudæ. libro quinto.

10 Septimo † in excommunicationem hanc non incident, qui de prohibitis rebus rem paruum deferunt, vt gladiolum, & id generis, vt dixit Felin. in cit. capitu. ita quorundam. num. 3. versicu. Secus de cultello paruo, vbi & plures alios idem sentientes refert, & Rebuff. in Prax. benefic. in expositione Bullæ Cœnæ Domini articul. quinto. in versu. Ferrum, idque iure merito, nam & armorum appellatione gladium, quo ad pennas incidendas, panemve quis vtitur, non cōprehendi, nec statuto puniente portantem arma, dixit Glos. recept. in Authen. de arm. in verb. Minores,

nores, & Barto. in l. 1. ff. de vi publica & Francif. Aretin. in consil. 38. Præterea in quouis foro rei paruitas excusat. argumen. l. scio. ff. de min. & not. Nauarr. in eod. capita quorundam. not. 8. nume. 30. Ad do ob id nullum damnnum christianis inde venturum, quod & inquit Nauarr. ibidem, hoc autem arbitrio boni viri, an inde dānum christianis euenturum sit, iudicabitur. argument. l. 1. §. de iur. liber. & capitu. de causis. de offi. deleg. Quare qui exempli gratia, in finibus Aethiopiæ a bellis christianorum longe remotis tradit ferrum parua quantitatē Saraceno, vt inde clauos faciat ad ædem construendam, quam ceptam iam habet, in excommunicationē hic non incidet, nam ob locorum longinquitatem, belli remotionem, rei paruitatem, & finem, quā obrem datur, in fraudem non dari, nec in detrimentum christiani nominis arbitrio boni viri diiudicabitur, vt asseruit Nauar. ibidem not. 10. num. 29. omnino vident. & Martinus Alfons. de Viuald. in explanatione Bullæ Cœnæ Domini, cas. 7. numero 61. in Candelabr. par. 2. nam ait, si quis mitteret alicui quem pretiosum gladium, vel pugionem, archibusetumve alicui Principi, quo eius gratiam sibi conciliaret, in excommunicationem hanc ob rei paruitatem non incideret, hoc verum sentio, nisi esset in bello contra christianos.

11. Octauo † in excommunicationem hanc non incidunt, qui pro redimendis captiuis hæc deferunt, vt probatur in capit. significauit de iudæ. An igitur redemptionis causa prohibita hæc licite ad christiani nominis hostes deferuntur? In hac quæstione, quam disputauit Gloss. & DD. in cit. capit. significauit, tres sunt sententiæ. Gloss. 1. in eod. capitu. significauit, tenet hoc sine auctoritate Romani Pontificis non posse, hanc eandem opinionem indistincte tenuit Abba. ibid. num. 2. & magis tutam, & æquam inquit Mar. Socin. Sen. ibid. nu. 14. Sequitur quoque eam Gofr. vt inquit Socin. ibid. Probatur autem primo hac ratione, quoniā si hoc fieret, daretur materia delinquendi, & fraudum, semper enim hæc redemptionis causa ea se detulisse allegarent, quod est contra l. conuenire. ff. de pac. dot. Hæc ratio mihi non satisfacit, nā, esto homines id cœlent, non tamen legem cœlarent, quæ semper certa est. argumen. §. conditionis. in Institut. de verbor. oblig. & pertinent huc tradita per DD. in Clement. cupientes, §. verum. de pœnit. non igitur fraudem facerent, nam in excommunicationem inciderent. Secundo pro hac sententia sic argumentatur Abb. non sunt faciendā mala, vt eueniant bona, huiusmodi enim compensatio a iure improbat. argumen. capitul. super eo, de vsur. at ratione hac christiani oppugnarentur.

M 2 quod

quod malum est, ergo per bonum illud redemptionis cōcedendum hoc non videtur. Hæc ratio mihi non quadrat, nam non fit malum, vt eueniat bonum, sed è contrario bonum fit in primis redimendo captiuos, quamuis deinceps contingere malum possit, at quod primum est, semper considerandum est. argumen. cap. cum voluntate. de sent. excommun. & l. non omnis. ff. si cert. pet. & hanc responsionem sensit Innoc. in eodem capit. significauit. Postremò probatur sententia hæc, quoniam redemptio hæc respicit priuatum fauorem, scilicet captiuorum, at prohibitio hæc respicit publicam vtilitatem, ergo præferenda est hæc publica vtilitati priuatæ. arg. S. sed & maior asperitas, in Instit. de ijs, qui sunt sui, vel alien. iur. Hæc ratio etiam mihi non probatur, quoniam hic fauor animæ agitur, ne scilicet captiui a fide auocentur, quod non cōtingit in ijs, qui captiui non sunt, ergo fauor hic cuique vtilitati est perferendus. argument. l. sunt personæ. ff. de relig. & sumpt. Quare cum nullis rationibus opinio hæc nitatur, contrariam sequitur Innoc. in cita. cap. significauit, eum quoque sequitur Host. vt inquit Ab. & Mar. Socin. Sen. in cit. cap. significauit, & hoc ob eam rationem quoniam pro redemptione captiuorum, alias prohibita, vt vasa sacra, alienari possunt, vt habetur l. sancimus. C. de sacr. sanct. Eccl.

& capit. 1. de pign. Hæc ratio mihi non satisfacit, nam per alienationem vasorum Respublica christiana detrimentum non accipit, quandoquidem pecunia tribuitur, quod non fit in casu nostro, cum igitur diuersa ratio sit, & diuersa dispositio esse debet. arg. le. Papinianus. exuli. ff. de mino. Tertia fuit opinio Ioann. Andr. qui distinguendo has opiniones inter se sic conciliare nitentur, nam opinionem Glo. ante factum tenedam dicebat, & hoc ob eam rationem, quoniam si hostes hoc animaduernerent, prohibita tantum ad se deferri vellent, opinionem autem Innocent. post factum, quasi ob necessitatem id factum sit, atque idcirco dignum excusatione. argumen. capit. quoniam. 11. quæst. 3. & capit. 2. de regu. iur. Hæc distinctio mihi non placet, nam de quolibet verum est affirmare, vel negare, aut igitur licet, aut non licet, si licet, quâ docunque deferri poterunt, si nō licet, neq; ante, neque post. Quid igitur concludendum est? Ego sequendam censeo opinionem Innocent. vt scilicet pro redemptione captiuorum prohibita hæc deferri queant, quam & sequitur Nauarr. in capit. ita quorundam. not. 8. num. 26. de iudæ. Probatum autem primo per cit. capit. significauit, nam ibi ait Romanus Pontif. licite deferri posse aliquid ad Saracenos, vnde aliquod commodum, & subsidium ipsis veniat.

in articulo redemptionis, vt habe-
tur ibi, ergo & prohibita ita hic
deferri poterunt, nam & hinc cō-
modum habere queunt. Secundo
loco probatur hæc opinio, quo-
niam exceptio debet esse de regu-
la. argumen. leg. nam quod liqui-
de. §. fin. ff. de pōn. legat. at in cit.
capit. significauit. permittitur pro
recuperandis captiuis in Alexan-
driam iri, modo in mercib. quas
deferunt, nihil habeant, vnde pos-
sit Saracenis commodum, substi-
dium ve aliquid peruenire, exce-
pto redemptionis articulo; Ergo
hinc etiam probatur pro captiuis
redimendis, & alia prohibita de-
ferri posse, nam si præter merces
nihil deferri potest, vnde substi-
dium, & commodum Saracenis
ueniat, excepto redemptionis ar-
ticulo, ergo pro eo articulo præ-
ter merces, & sic permessa, & ea,
vnde commodum Saracenis ad-
uenit, & sic prohibita deferri pos-
sunt, & ob id etiam hic prohibi-
ta, valet enim argumentum a cō-
trario sensu. argum. l. i. & ibi com-
muniter not. de offi. eius præterea
si cōtrarium diceremus, exceptio
non esset de regula. Postremo fa-
cit pro hac sententia ratio hæc,
quoniam deferuntur hæc, vt quis
a seruitute se redimat, & ab ani-
mæ periculo, quod & humano, &
diuino iure permissum est. argu-
l. vt vim. ff. de iustit. & iur. & cap.
dilecto. de senten. excommunicat.
ergo in excommunicatione hanc
non incident hæc deferentes pro

captiuorum redemptione, ex quo
saltem quoad pœnam positiuo iu-
te prohibitam idest. In hac igitur
quæstione sic concludendum cen-
seo. Excipio tamen, vbi ratione
alia redimi possunt, vnde christia-
nis detrimentum non venit, tunc
enim, quod cessat necessitas, ob
eam rem & permissionem cessa-
re censeo, nanque ad remedium
extraordinarium non confugi-
mus, vbi ordinario locus est. argu-
men. l. in causæ. 2. ff. de mino. Item
excipio, vbi bellum inter christia-
nos, & ipsos hostes tunc esset, nam
neque in hoc casu deferri ea pos-
se censerem, quæ plurimum chri-
stianis obessent, atque sic sentit
Innoc. in ca. significauit, ibi in ar-
ticulo quando exerceret. de iudic.
& communiter receptam opinio-
nem hanc testatur Syl. in verb. ex-
communicatio. 7. num. 61. & Vi-
uald. in explanatione Bullæ Cœ-
næ Domini. nu. 67. Postremo, ubi
magna quæritas deferretur, nam
in ci. cap. significauit. permittitur
aliquid deferri, ergo non in ma-
gna quantitate, sed de exceptione
hac satis, ad alias redeamus. No-
no euaditur excommunicatio, u-
bi Christianus, qui est in terris in-
fidelium ad aliam terram eorun-
dem prohibita defert, ut dixit Syl-
uest. in verb. Excommunicatio. 7.
§. 65. & Tabien. eod. 6. numero 7.
& Tolet. in Bulla Cœnæ Domini
Excommunicat. 5. nume. 3. Quod
tamen locum non habet, vbi ter-
ra illa a Christianis oppugnatur,
M 3 tunc

tunc enim quod auxilium affert infidelibus in Christianos, excommunicationem non euadit.

Postremò in excommunicationem hanc non incidunt, qui parant hæc, quò ad hostes prædictos deterrent, sed ea non detulerunt, tū quòd qui parat hæc, quò ad hostes ea deferat, nondum illa defert, vt per se patet, quod requirit Bulla, & sic eius verba huic nõ conueniunt, ergo nec dispositio. argument. l. 4. §. toties. ff. de dam. infect. tum quòd per eam præparationem iidem hostes christianos oppugnare nequeunt, & sic cessat ratio prohibitionis, ergo & pœna. argument. cap. cum cessante. de appellat. Pro certo igitur habendum est hos in excommunicationem hanc non incidere, quamuis grauer peccent ob eum animum, etenim & qui viderit mulierem, & concupierit illam iam mechatus est, vt inquit Christus Dominus.

12 At quid de iis, qui prohibita deferre iam ceperunt, sed tamen ad hostes nondum peruenerunt, neque ea illis tradiderunt, an, statim atque iter ad hoc ceperunt, in excommunicationem hanc incident, esto deinceps iter nõ perficiant, prohibitaque hostibus nõ tradant? Quod in excommunicationem incidant, suadere videntur verba illa Bullæ Deferunt, seu Transmittunt, quæ verba significant actum delationis, & transmissionis, non autem traditionis, ex-

go in excommunicationem hanc incident, statim atque ea deferre ceperunt ante traditionem, alioquin a verborum proprietate discederemus, cõtra l. non aliter. ff. de leg. 2. Secundo loco facit, quoniam vbi lex vult actum consummatum esse, id exprimit, vt in capitulo si quis suadente diabolo. l. 7. quæ. 4. nam quod volebat in excommunicationem eius canonis incidere, qui re ipsa clericum offenderet, ob eam rē dixit, Iniecerit manus violentas, & sic vsus est præterito perfecto, vt rem perfectam significaret, & sic conatus non sufficit, ergo ex quo hic id non dixit, deferentes tantum in excommunicationem hanc incident.

Quod autem in excommunicationem hanc non incidant, nonnulla suadere videntur. Primum quia in simili hoc dixit Nauar. in cit. capitulo. ita quorundam. not. 8. num. 29. nam cum ibi de huiusmodi re agatur, ait tamen in excommunicationem eius canonis eos non incidere, qui arma eo detulerunt, sed ducti pœnitentia hostibus non tradiderunt, ergo idem & hic, ex quo ea deferre tantum ceperunt. Hæc tamen ratio mihi nõ probatur, nam ob eam rem in eo casu in excommunicationem hanc non incidunt ob solam delationem, quoniam Canon ait subministrat, quod verbum re ipsa traditionem factam significat, vt inquit Nauar. ibidem. at verba

De-

Deferunt, vel Transmittunt, quæ sunt in Bulla nostra, non requirunt traditionem factam, sed simplicem delationem, vel transmissionem, vt igitur res diuersa ad rem nostram non pertinet. Secundo facit, quoniam verba cum effectu sunt intelligenda. argumen. l. i. §. hæc verba. ff. quod quis. iur. ergo & in casu nostro cum effectu intelligenda sunt, vt scilicet Deferant, & tradant. Hæc ratio non modo opinionem hanc non probat, sed potius contrarium, nam si verba cum effectu sunt intelligenda, effectus horum verborum est, vt deferentes, aut transmittentes, sint excommunicati, alioquin, si postea quam tradiderint, in excommunicationem inciderent, non excommunicarentur, qui portant, vel deferunt, & sic verba suum effectum non operarentur, nec obstat cap. si quis suadente diabolo. 17. quest. 4. nam ibi idcirco requiritur effectus, quoniam id expressit Ecclesia, inquit enim Manus iniecerit, & sic non conatum punit, sed effectum, at hic punit solum conatum. Quicquid dixerit igitur Mar. Alf. de Viuald. in Candelabro part. 2. in explanatione Bullæ Cœnæ Domini in cas. 7. num. 64. qui contrarium sensit, opinio hæc mihi non quadrat; & eodem modo responderetur ad Nauarr. in Man. capitu. 27. num. 65. versicu. Nono. Postremo facit, quoniam nisi tradant, prohibitionis ratio cessare videtur, non enim oppugnare christia-

nos huic rebus non traditis hostes poterunt. Hæc ratio etiam me non mouet, quandoquidem Bulla voluit conatum, & principium actus prohibere, quippe quæ sciret tradentes per aliam constitutionem punitos esse, scilicet per cit. cap. ita quorundam, & cit. capitul. significauit, de iudæ. pretereæ cum Bulla inquit. Quib. christianos oppugnent, non ob id dixit, quo significaret necessario requiri, vt tradantur hostibus, & illis christianos oppugnent, sed ob id, vt describeret, quænam essent prohibita ad hostes deferri. Quid igitur concludendum? Ego priorem sententiam sequor ob rationes pro ipsa allatas. Postremo, quoniam Romanus Ponti. voluit initium prohibere, & conatum ipsum, quippe qui sciret tradentes, & subministrantes hæc hostibus, excommunicatos fuisse per. cit. capitu. ita quorundam. de iudæ. Accedit, quod si contrarium diceremus, muliones, & magistri nauium, qui hæc prohibita scientes ad hostes deferunt, in excommunicationem hanc non inciderent, ex quo non ipsi, sed domini rerum ea hostibus tradunt, cuius contrarium supra asseruimus. Hanc igitur opinionem vti veriore & tutiorem sequor, & multo magis, vbi ad hostes peruenerunt, esto deinceps mutata sententia allata ipsis non tradiderint, ac de priori parte huius Capituli hætenus, ad alteram veniamus, scilicet, quinã

sint ij, ad quos hæc deferri prohibitum est.

Verf. Qui ad Saracenos, Turcas, & alios christiani nominis hostes, & inimicos, vel hæreticos per nostras, siue huius sanctæ sedis sententias expresse, vel nominatim declaratos.

S V M M A.

- 1 Saraceni unde dicti, & qui proprie saraceni sint, & quando christianorum hostes esse ceperunt.
- 2 Saraceni quinam sint, ad quos arma, & alia hic posita deferri nequeunt.
- 3 Turcæ populi quinam sint, & unde dicti.
- 4 Hostes christiani nominis præter Turcas, & Saracenos sunt alii mahometicæ perfidiæ sectatores, iudæi, Pagani, Apostatæ fidei.
- 5 Hostes christiani nominis quinam sint proprie.
- 6 Hæretici per Apostolicam sedem expresse, nominatim declarati quinam sint.

IN hac parte quatuor hominū genera nominantur, scilicet Saraceni, Turcæ, & alii christiani nominis hostes, & inimici, necnon

Hæretici nominatim ab Apostolica sede declarati, ad quos arma, & alia hic in Bulla expressa deferri nequeunt. Quare ne ignoremus quinam hi sint, ob eam rem id hic explicemus, & primo de Saracenis agamus, de quibus hæc contemplabimur. Primò unde dicti sint. Deinde, qui proprie Saraceni. Tertio Saracenorū nomine qui comprehendantur, quatenus ad rem nostram pertinet.

- 1 Quoad primum igitur Saraceni dicti sunt a Saraca Arabia Vrbe, vt inquit Nauarr. in capitulo ita quorundam. not. 4. num. 3. versic. Quarto ergo loco, de iudæ. & Couar. lib. 4. var. resol. capit. 9. & Petrus Messias in Noua secunda Sylua variæ lectionis, in 3. par. ca. 4. inde enim nomen sumpserunt, non autem a Sara vxore Abrahami, vt ipsi se iactant, tum quod si a Sara ortum ducerent, Sarani dicendi essent, & non Saraceni, tum quod originem ducunt, vt testantur nonnulli, quos refert Couarr. ibidem & Petrus Messias in eod. Traç. part. 4. capitul. 14. ab Agar Ancilla Abrahami, nam ex ipsa ortus est Ismael, qui eius gentis auctor fuit, ac propterea olim ab Agar Agareni, & ab Ismael Ismaelitæ sunt nominati. Ex his igitur apparet unde ortum duxerint, & quomodo a Saraca Vrbe Principe Arabia Petreæ, quæ inter Iordanem, & Libanum posita est, de qua prouincia Arabia erat ipsi

ipsi Saraceni. Hostes autem christiani nominis esse ceperunt, postquam Hæraclæus christianorum Imperator Regem Persarum Col dram deuicit, nam, cum milicasset sub ipso Hæraclæo Imperatore, & confecto bello stipendium peterent, eo ipsis turpiter denegato, ab Hæraclæo, & ab imperio Romano defecerunt, & multas provincias christianorum occuparunt, ac deinceps figmentis Mahometi decepti ab ipso leges acceperunt, & Mahometicam impietatem sunt secuti, quæ christi-
 nę religioni repugnant, unde christiani nominis hostes sunt. Hinc ergo Saraceni dicti proprie, hinc christiani nominis hostes facti.

2 Quoad tertium † quatenus scilicet ad rem nostram pertinet, quinam Saraceni proprie sint, & si DD. varię sententię sunt, quas refert Nauart. in citat. capitul. ita quorundam. no. 4. num. 2. & suam deinceps affert opinionem aliis improbat, asserens Saracenorum nomine omnes Mahometicę perfidię sectatores contineri, qui christiani nominis hostes sunt actu, vel habitu, & ad eorum fautores, quatenus tales sunt, quæ opinio quoad eum canonem taceri potest, quandoquidem simpliciter ibi ad Saracenos arma, & alia deferri prohibetur, tamen quod in hac Bulla Romanus Pontif. aperte rem declarauit, non est quod a verborum proprietate disceda-

mus. Dico igitur Saracenorum nomine comprehendi proprie gentem illam, quam supra diximus, non autem alios christiani nominis hostes, Mahometicę ve perfidię sectatores. Et hoc ob eam potissimum rationem, quoniam de aliis christiani nominis hostibus Bulla mentionem partim speciatim, vt de Turcis, & Hæreticis, partim generatim, vt de aliis mentionem inquam, facit, vt videbimus. Non est igitur ea difficultas hic, quæ a derat in eodem capitulo quorundam, & in capitulo significauit, & in capitulo ad liberandam de iude, nam Romanus Pontif. aperte declarauit, quos hac Bulla comprehendere voluit. Ad hos igitur arma, aliaque hic prohibita deferri nequeunt, vel transmitti, alioquin tam deferentes, quam transmittentes in excommunicationem incidunt, vt supra declarauimus, sed iam de Turcis agamus.

3 Turcæ itidem sunt, ad quos hæc prohibita deferri nequeunt, vt in Cap. hoc huius Bullę habetur. † Turcæ autem sunt populi quidam ab Asia maiore profecti Mahometicę perfidię & ipsi sectatores. Nomen autem hoc susceperunt ab Vrbe quadã antiquissima, quę Troconia dicebatur, & eius populi Troconi, sed quoniam Scitæ, qui regionem illã ad incolendam venerunt, eã urbem Turcia, & habitatores turcas nominarunt, hinc Turcæ dicti, vt tradidit Petrus

erus Messias in cit. capit. 4. Hi ergo proprie Turcæ sunt, & ad hos prædicta deferri nequeunt. Ex his iam apparet Saracenorum nomine gentem vnam significari, quam diximus, non autem omnes sectam Mahometicam sectantes, nam & Turcæ eam sequuntur, & tamen Saracenorum nomine non comprehenduntur, ac de Turcis hæcenus. Iam quod excommunicatur in hoc capite, & tertium genus hominum qui nec Saraceni, nec Turcæ sunt, per ea verba. Et alios christiani nominis hostes, & inimicos, ob eam rem quoniam hi sint, qui comprehendantur sub nomine aliorum hostium christiani nominis, explicemus.

4 Alii hostes, & inimici christiani nominis ergo sunt. † Primo omnes alii Mahometicæ perfidiæ sectatores, esto proprie saraceni non sint, vel Turcæ, nam Mahometicam sectam non solum prædicti sequuntur, sed alii plures, qui diverso nomine nominantur, ut Tartari, Mauri, & Indi, & alii omnes, sicut enim inter christianos, & qui christianam fidem sequuntur partim Itali, partim Galli, partim Hispani, & alio nomine nominantur, ita & Mahometicæ perfidiæ sectatores vario nomine appellantur, qui ergo Saracenorum, & Turcarum nomine non comprehenduntur, per prædicta verba comprehenduntur.

Secundo loco illis verbis comprehenduntur etiam Iudæi, nam

etsi eorum speciatim mentio facta non est, tamen per prædictam clausulam generatim exprimitur, etenim & ipsi christiani nominis hostes accerrimi sunt, ut de claravit exemplis quampluribus Marquard. de Sufa. in Tractatu suo. de iudæ. idem dixit quoque Nauarr. in cit. capit. ita quorundam. not. 4. num. 17. versic. Vodecimo infertur, ibi, Quos tamen arbitror comprehendere per processum Cœnæ Domini. Nec ad hos igitur enumerata hic deferri possunt. Ac planè si tradantur ai ma, & huiusmodi prohibita Iudæis, qui habitant in terris Saracenorum, & Turcarum, aliorumve infidelium, qui christiani nominis hostes sunt, dubium non est hocce Bullam offendere, & in excommunicationem hæc incidere, quandoquidem illis contra christianos uti facile possunt, atque sic respondit Nauarr. eod. not. 4. numer. 12. versicul. Quinto infertur, etenim nec ad christianos, qui in huiusmodi locis habitant, deferri hæc semper posse conclusimus, si vero tradantur Iudæis, qui cum christianis habitant, & christianis subditi sunt, distinguendum est, nam si periculum sit ipsos Iudæos oblata occasione armis, & alijs hic prohibitis contra christianos vsuros, ad hostesve christiani nominis ea delaturos, in excommunicationem hanc incident, qui hæc ipsis tradent, nam conveniunt eis verba Bullæ, quia tradunt ea hostibus

sibus christiani nominis, conuenit & ratio, quoniam illis Christianos oppugnare possunt, ergo & dispositio conuenire debet, argumen. l. 4. §. toties, ff. de damn. in re. & leg. regula. §. penul. ff. de re gu. iur. Quare quod, vbi Iudæi habitant in terris christianorum, quæ Turcis, & aliis christiani nominis hostibus vicinæ sunt, vt in Vngaria, & in finibus Polonia, vel in ciuitatibus obsessis a Turcis, verisimile est arma contra christianos oblata occasione moturos, ad hostes vel delaturos, ob eam rem in illis casibus ea illis tradere non licebit. Si vero sunt in Ciuitatibus longè remotis ab infidelibus, & ab ipsis non obsessis, cuiusmodi sunt Ciuitates Italiae, quod tunc periculum cessat ob eorum paucitatem, & verisimile non est contra christianos illis vsuros, in excommunicationem non incident, qui hæc ipsis tradunt, nam & Bononia vidi Iudæos vendentes, & ses per ciuitatem deambulantes, atque sic sensit Nauarr. in eodem not. 4. num. 14. versicu. Octauo infertur, cessat enim tunc prohibitio nis ratio, ergo & prohibitio cessare debet, argumen. ca. cum cessante. de appe. & leg. adigere. §. quamuis. ff. de iur. patron. Quæ autem diximus de Iudæis habitantibus cum christianis, eadem sentimus & de alijs infidelibus, qui apud christianos eis subiecti sunt, siue Saraceni, siue Turcæ, alijve huiusmodi sint, nam neque actu, neque

habitu contra christianos his vtiqueunt, vt dixit Nauarr. ibidem numer. 14. Non igitur in excommunicationem incident, qui Turcis seruis factis christianorum arma vendunt, vbi periculum cessat, quod dixi.

Tertio comprehenduntur etiam pagani, qui hostes christiani nominis sunt, ob generalem illam clausulam Bullæ iam propositam, ergo & ad ipsos prohibita hæc de ferri non poterunt. Pagani vero sunt gentes, quæ Idola, & Deos multos colunt, & alio nomine Gentes dicuntur, inde sic dicti, quod sicut geniti, ita sunt, id est sine baptismo. Excipiuntur tamen, qui christianis infensi non sunt, hoc enim esse potest, quandoquidem sicut Deos multos colunt, ita & Christum Dominum colere possunt. Quod igitur in his cessat ratio dispositionis, quod scilicet christiani nominis hostes non sunt, ergo & dispositio cessare debet, atque sic asseruit quoque Nauarr. in cit. capitu. ita quorundam. not. 4. num. 21. versicu. Decimotertio infertur. Hinc Machabæi olim cum Romanis fœdus inierunt, vt habetur lib. 1. Machabæorum. capitul. octauo. Hinc hodie in indijs aiunt Indos plures contra alios Indos christianis opem ferre, & è contrario Christianos ipsis Indis, qui ergo hisce prohibita tradent, in excommunicationem hanc non incident.

Quarto comprehenduntur et sub

sub hac generali clausula Apostata fidei, hi scilicet, qui a Christi fide defecerunt, & sectam aliam sequuntur, cuiusmodi fuit Iulianus ille Apostata, de quo in capitu. Iulianus. r. 1. quæst. 3. licet enim baptismum susceperint, tamen a fide christiana se abdicarunt, quia hostes christiani nominis sunt, & ob id verba Bullæ eis conueniunt, ob eam rem & dispositio videlicet, ut nec prohibita hæc ad ipsos deferantur. argumen. l. 4. §. toties. ff. de damn. inte. & capit. indemnitatibus. §. supradicta. de elec. libro 6. atque sic sensit Nauarr. in eod. not. 4. num. 1. 1. versic. Tertio inferitur. Ac planè ubi apud hostes sunt, non est quod de hoc dubitemus. Secus autem si christianis subditi essent, & periculum non esset ijs contra christianos vsuros, vel ad hostes ea delaturos, tunc enim tradentes hæc illis in excommunicationem hanc non incidere, ut conclusimus supra de iudeis. Ex his apparet nos de Apostatis fidei, non autem religionis, aut ordinis agere, de quibus omnibus egimus in capitu. r. Bullæ. Ad hostes igitur christiani nominis deferre hæc nequeunt, cuiuscunque generis sint. Hostes autem tales ij proprie sunt, qui christianos ob hanc causam tantum, quod christiani sūt, & sic ob christianam religionem odio persequuntur, non autem ij, qui ob aliam causam, utpote ob iniuriã a Christianis acceptam, aut ob bo-

na ab ipsis occupata, christianorum inimici sunt, hi enim proprie Christiani nominis hostes non dicuntur, atque sic sensit Nauarr. in eodem not. 4. num. 2. 1. versicul. Decimotertio inferitur, ibi, intelligo autem, & num. 10. versic. Secundo. Quare, si ob huiusmodi causas christianos oppugnarent, non autem odio religionis, & non occuparent res christianorum, sed iuste sua repeterent, ad ipsos talia deferentes, in poenam hanc non incidere, quandoquidem mens Canonum, Bullæque est comprimere potentiam hostium christiani nominis, ut dixit Nauarr. in eod. no. 4. num. 13. versic. Septimo inferitur.

6 Heretici demum, qui sunt aut a Clemente octauo huius Bullæ auctore, aut ab alio Romano Pontifice heretici declarati nominatim, ut habetur in versic. proposito huius Bullæ, sunt hi, ad quos hæc deferri nequeunt, ut Helisabeth asserta Angliæ Regina, quandoquidem ipsa a Pio Quinto nominatim, atque expresse heretica declarata est in Bulla incip. Regnās in excelsis, lata ann. 1569. Quinto Calen. Martij, Pontificatus sui anno quinto. Quare caueant christiani Principes, ne ad ipsam prohibita transmittenda curent. Caneant etiam, ne ad subditos eius prædicta deferant, quandoquidem sat ipsi deferre dicuntur, ex quo illi ea tradunt, a quibus cum voler auferre, & contra christianos uti poterit,

terit, etenim & ratione hæc ipsi fauent, quamobrem in hoc capite etiam excommunicantur.

Excipiuntur autem primo, qui ad eos hæreticos hæc deferunt, qui a Sede Apostolica, & ob id a Romano Pontif. expresse nominatimque declarati non sunt, nam Romanus hic Pont. excommunicat solum declaratos per sententiam suam & Sedis Apostolicę, sergō secus, vbi declarati non sunt, inclusio enim vnus, alterius exclusio est. argum. l. cum prætor. ff. de iud. & capitul. non ne. de præsumpt.

Secundo excipiuntur, qui ad hæreticos etiam notorios deferunt, nam Bulla loquitur solum de ijs, qui declarati sunt speciatim, ac nominatim, ergo secus de alijs, qui notorij de facto sunt. Exceptiones tamen hæc duę mihi nõ placent, nec verę etiam sunt, nam esto ob prædictam rationem prohibita delatio non sit, est tamen ob hanc, quod christianę religionis hostes sunt, ad quos etiã prohibitio superiorũ pertinet ob antecedent. ver. Qui ad Saracenos, ibi. Et alios christiani nominis hostes.

Postremo excipiuntur ij, quos in priori regula huius Capituli excepimus. His omnibus iam patet, quinam sint ij, ad quos prohibita hæc deferri nequeunt, iam tertiã partem aggrediamur, in qua prohibita hæc quanam sint, habentur.

Verf. Equos, arma, ferrum, filum ferri, stannum, chalybem, omniaque alia metallorum genera, atque bellica instrumenta, lignamina, canabem, funes tam ex ipso canabe, quam alia quacunque materia, & ipsam materiam, aliaque huiusmodi, quibus christianos, & catholicos impugnant.

S V M M A.

- 1 Equi ad christiani nominis hostes deferri nequeunt, esto pulli sint, debiles empti ab hostibus morbofi, & facti vtilis, non eque.
- 2 Arma equorum, & quibus equi accommodantur, deferri nequeunt.

Hic enumerantur res, quæ ad christiani nominis hostes deferri, transmittive nequeunt, & quoniam numero duodecim sunt, ideo singula sigillatim, ac prius primam explicemus.

- 1 Equos igitur † primum nemo ad christiani nominis hostes ducere, transmittereve potest, vt id

expressum habetur in Bulla, idque merito, nam cum per ipsam Bullam prohibeantur ea deferri, quibus christiani oppugnari possunt, equi inter animantes ratione carentes aptissimi ad bellum, & ad pugnam sunt, ut experientia rerum magistra docet, unde illud Virg. Bello armantur equi.

Quare nec equi, qui adhuc pulli sunt, duci ad christiani nominis hostes poterunt, nam gradioribus factis contra christianos uti possent, & sic ratio Bullæ locum & in his habet, ergo & dispositio locum habere debet. argument. capit. cum dilecta. de confirm. ut il. vel in ut. & l. illud. ff. ad l. Aquil. Itē & verba locum habent, quando quidem pulli equorum equi sunt, & differunt a grandioribus secundum plus, & minus, quod diversam speciem non facit, sicut nec homo senex, & homo infans, ut per se patet.

Nō itidem equi deferri ad eosdem possunt, esto debiles, infirmi, macrive sint, nam fortes, pinguesque fieri possunt, præterea Bulla nō distinguit, ergo nec nos distinguere debemus. argument. leg. de pretio. ff. de public. in rem act.

Tertio duci ad eosdem equi nequeunt empti ab hostibus ipsis morbo si, posteaquam curati sunt, ut dixit Nauar. in Man. c. 27. num. 63. versi. Tertia.

Quarto non itidem equæ, tum

quod equorum nomine & ipse comprehenduntur. argument. l. i. ff. de verb. sig. tum quod & ad bellum ipsæ aptæ sunt, & alios equos generare possunt. Quare ob id vel minus habiles ad bellum, sed ad sobolem sint commodæ, traduci tamen ad ipsos nequeunt, cuiuscunque generis igitur sint, deferri nequeunt, atque hoc sensu Rebuff. in Prax. benefic. in expositione Bullæ Cœnæ Domini. art. 5. in verb. Equos, & Iacob. de Graff. libro 4. dec. cas. consc. in expositione Bullæ Cœnæ Domini. numero 87.

Postremo nec arma, nec alia necessaria ad equos armandos eo deferri mea sententia queunt, ut frenum, habenæ, sella, seu ephippium, ferra, quibus pedes æquorum munjuntur, cingula, seu fasciæ, quibus ephippium constringitur, & si quid aliud est, quod ad equos armandos requiratur, tum quod prohibitum est, ne equi ad ipsos hostes ducantur, ergo & accessoria prohibita esse existimantur, accessorium enim naturam sui principalis sequitur, ut habetur in cap. vnic. de consecr. Eccl. vel altar. lib. 6. & ca. accessorium. de reg. iur. eodem lib. tum quod Bulla prohibet eo arma deferri, at ea quibus equi induuntur, arma dicuntur, unde illud Virg. Bello armantur equi, tum quod nisi hæc adessent, non admodum ad bellandum equi apti essent, ut per se constat, esto apud Iulium Cæsarem in suis

suis Commentarijs referatur populos quosdā equis sine ephipijs in bello uti, sed vna hirundo non facit ver. argumen. l. nam ad ea. ff. de leg. Adde equos aptissimos esse ad bombardas ferendas, & ad currus vehēdos, equi ergo ad hostes deferri nequeunt, alioquin in excommunicationem hanc incidunt, esto vnum equum tantum deferant, excipio tamen vbi quis equum omnino ineptum ipsis traderet, pro corio tantum habēdo, celsat enim ratio prohibitionis, ergo & prohibitio cessare debet. argum. c. cum cessante. de appell. & l. adigere. §. quamuis. ff. de iur. patron.

Verb. Arma.

S V M M A.

- 1 Arma ad christiani nominis hostes deferri nequeunt.
- 2 Arma sunt instrumenta ad offendendum, defendendumve parata.
- 3 Arma duplicis generis sunt.
- 4 Arma per se triplicis generis sunt.
- 5 Arma per accidens quanam dicantur.
- 6 Ligna deferentes ad hostes, quo vallum construunt in excommunicationem incidunt.
- 7 Terram deferentes ad hostes, quo illa vallum faciunt contra christianos, in excommunicationem incidunt.
- 8 Paleas, & ligna deferens ad hostes

quo illis christianorum urbes incendunt, in excommunicationem incidit.

- 9 Lapidem deferens ad christiani nominis hostes, quo turrim contra christianos fabricent, in excommunicationem incidit.
- 10 Gladiolos deferens ad hostes christiani nominis, an in excommunicationem incidat.

1 **H**ic prohibetur, ¶ ne ad christiani nominis hostes arma deferantur, vt id quoque in Bullæ capite hoc habetur.

2 Arma autem ¶ huiusmodi quatenus ad rem nostram pertinet, sunt instrumenta ad offendendum, defendendumve parata, vt asseruit Rebuff. in Prax. benefic. in eodem art. 5. in verb. Arma, & Glo. in extranag. copiosus. de iudæ. & Ang. in verb. excommunicatio. 7. num. 59. versic. Primo tamen sciendum est, & Nauarr. in Man. cap. 27. num. 63. versic. Quarta, & Ang. in verb. excommunicatio. 5. cas. 21. & Armill. in ver. Excommunicatio. 14. & Alfonf. de Viuald. in Explanatione Bullæ Cœnæ Domini. ca. 7. num. 67.

3 Itē ¶ duplicis generis sunt, quædam videlicet per se, quædam per accidens. Per se ¶ trursus triplicis generis sunt. Partim ad offendendum, vt enses, lanceæ, Clauæ ferreæ, arcus forati, vulgo schioppi dicti, bombardæ, arietes, arcus, sagittæ, pilæ ferreæ, lapideæve ad bombardas accommodatæ, vt de mul-

multis habetur in l. 2. C. quæ res export. non deb. & not. Gloss. in capitul. ita quorundam. in verb. Ferru. de iudæ. & Rebuff. in Prax. benefic. in expositione Bullæ. arti. 5. in verb. Arma, ibi. Et lapides machinarum, & Sylu. in verb. Excommunicatio. 7. nume. 59. & Io. Tabie. in verb. Excommunicatio. 6. num. 2. & Nauarr. in eod. capit. ita quorundam. no. 5. num. 1. cum multis sequ. & de nonnullis etiam per se constat. Partim sunt ad defendendum, vt galeæ, scuta, lorica, ocrea, quibus crura teguntur, atque armatur, chiroteca ferrea, manopole vulgo dicta, atque in citatis locis de nonnullis etiam his habetur. Partim sunt ad offendendum, & defendendum, vt turres lignæ, quæ vulgo Case matte nominantur: Cuiusmodi armis superioribus annis contra Romandiolæ exules Serenissimus Ferrariæ Dux vsus est. Hæc per se igitur arma bellica sunt, & ad id inuenta, atque fabricata. Quare quod ipsis hostes armantur, & ob id oppugnari christiani queunt, ob eam rem ad ipsos deferri non debent, alioquin deferentes, transmittentesve in excommunicationem hanc incidunt, idque merito, perniciosum enim & proditioni proximū est, vt inquit Imperator in cit. l. 2. C. quæ res export. non deb. barbaros, quos indigere conuenit telis, eos, vt validiores reddantur, instruere. Hæc ibi Imperator, iure excommunicationis penam pa-

tiuntur, sed de armis per se hæc nus, iam quæ per accidens arma sint, explicemus.

Per accidens igitur arma bellica, vt ro sunt instrumenta ad aliud agendum fabricata, sed intentione tamen hominis pro armis bellicis habita, vt exempli gratia ligones, rastra, secures, sudes, & id generis, hæc enim non ad pugnandum, sed ad terram, fundosque colendos fabricata sunt, vt per se patet, quæ tamen armorum loco habentur, si ipsis ad pugnandum quis uti velit, & ob eam rem arma intentione hominis dicuntur, quia sua natura, & per se ad id facta non sunt, sed tamen sunt talia, quia sic homines volunt, atque sic sensit Anchar. in Clemen. 1. §. quia vero. numer. 30. versicu. Circa hoc, de stat. monac. vbi ait lapides armorum appellatione contineri, si habeant ob id, vt illis aut offendant, aut defendat, & in re nostra dixit Tabien. in verb. Excommunicatio. 6. num. 2. versicu. Primo nomine. Illa vero, ait ibi, quibus possumus uti pro armis, et pro alio vsu, dici arma ex intentione vtendi his pro armis defensionis, vel offensionis, id est sunt arma, si quis hoc animo aut ad defendendum, aut offendendum utatur. Idem sensit Ang. in verb. Excommunicatio. 5. cal. 21. & Sylu. in verb. Excommunicatio. 7. nu. 59. versicu. Quibus etiam, in alijs utimur, & Tolet. in Bulla Cœnæ Domini, excommunicatio. 5. nu. 7. eū seq.

seq. & Nauar. in cit. c. ita quorundam. not. 5. num. 59. versicu. Osta nō infertur, nam ibi ait eos, qui lapides, & alia, quæ nocere possunt, vel defendere, ad hostes deferunt, licet ad id parata nō sint, in excommunicationem incidere, si ob id ea deferant, quo in præliis ad offensionem, & defensionem contra christianos vtantur, non autem eos, qui ad alios vsus bona fide illa deferunt, quamuis ipsi hostes in aliquo calu contra mentem deferentium in prælio in christianos vtantur. Hæc igitur inquit ibi Nauarr. ex his igitur patet, quæ arma intentionis sint.

6 † Quare qui ad hostes lignorum fasciculos, ac manipulos deferunt, quo ipsis vallum construant, vt se facilius contra christianos tueantur, faciliusve christianos oppugnant, † sicut & qui terram ad idè

7 important, in excommunicationem hanc incident. † Qui itidem

8 paleas, & ligna ad incendendam christianorum urbem, quod ob eorum intentionem arma fiunt, quibus christiani oppugnantur, esto alias talia sua natura nō sint, eandem pœnam non effugient. †

9 Qui etiam lapides ad turrim Turcarum deferunt, quo in christianos eam oppugnâtes proiciant, eadem censura obligabuntur, nã etsi lapides ad construendas eedes facti sunt, intentione tamen arma fiunt. Hæc autem locum habent, esto non hoc animo deferant, sed vt lucrentur, sciunt ta-

men, vel scire possunt contra christianos illis vsuros, ita Iacob. de Graff. lib. 4. deci. cas. consc. in Bullæ cœnæ Domini, explicatione. numero 88. Ex his iam constat instrumenta ferrea rerum aliarum intentione arma fieri posse, nam & alias instrumenta quæcunque arma dicuntur, vt id probauit Nauarr. in cit. capit. ita quorundam, not. 5. Hæc igitur arma per accidens sunt, illa per se, quæ si quis ad hostes deferat, in excommunicationem hanc incidet, vt cit. auctores eidem in locis inquit. Excipiuntur tamen qui hæc arma per accidens ad christiani nominis hostes deferunt, non eo animo, quo arma sint, nam in excommunicationem hanc non incident, ex quo nec per se, nec per accidens arma deferunt. † Quare, qui gladiolum ad calamos aptandos, ad incidendum panemve ad hostes huiusmodi deferunt, in excommunicationem nō incident, nam armorum nomine non comprehenduntur, vt inquit Ange. & Syl. ibidem, & nos supra, modo tantam eorum copiam non deferant, vt illinc arma fieri possint, tunc enim non quod arma detulerint, sed quod ad bellū utilia importauerint, in excommunicationem incident, atque sic sensit Nauar. eo. not. 5. nu. 25. versic. Decimotertio infertur, & Mart. Alfonso de Viuald. in Candelabro part. 2. in explanatione Bullæ Cœnæ Domini. art. 7. nume. 67. & quoniam

N ar;

armantur etiam equi ad bellum, ideo & arma equorum deferri prohibitum est, quod & antea asseruimus; & de armis hæcenus.

Verb. Ferrum.

S V M M A.

- 1 Ferrum ad christiani nominis hostes deferri non potest.
- 2 Tam factum, quam infectum.
- 3 Ferrum factum, & infectum quodnam sit.
- 4 Terra, unde ferrum fit, an prohibita sit deferri ad hostes christiani nominis.
- 5 Ferri parua quantitas si ad hostes christiani nominis deferatur, an deferens in excommunicationem incidat.

1 **H**ic quoque prohibuitur est, ne ad christiani nominis hostes ferrum deferatur, idque merito, nam ex ferro arma fiunt, quæ ut vidimus ad eosdem hostes deferri nequeunt, ex quo igitur consequens prohibitum est, & antecedens prohibitum esse debet. argu. l. oratio. ff. de spons.

- 2 Ferri autem ꝑ nomine tam factum, quam infectum comprehenditur in hac materia, ut habetur in l. c. quæ res export. non deb. & ut inquit Io. Tabien. in verb. Excommunicatio. 6. num. 3. vers. Secundo, & Nau. in cit. c. ita quo

rundam. no. 6. de iudæ. & in Man. cap. 27. num. 63. vers. Quinta, & Rebuff. in Prax. benef. in expositione Bullæ Cœnæ Domini. artic. 5. in verb. Ferrum. ꝑ Factum autem ferrum intelligo id, ex quo aliquid fabricatum est, ut arma, & id generis, infectum autem id, quod est adhuc in massa, vel in laminis, ut Nauarr. ibid. tradidit, etenim & argentum infectum illud dicitur, sicut & aurum, ex quo nihil effectum est, ut habetur in l. cum aurum, & in l. etsi non sint. §. argento factio, & §. infectio, & leg. Quintus Mutius. ff. de aur. & argent. legat.

- 4 At quid ꝑ de terra, unde ferrum fit, an & hæc ferri nomine continebitur, unde in excommunicationem hanc ad hostes ipsam deferens incidat? Syl. in ver. Excommunicatio. 7. numero 59. versicu. Et secundo, quod nomine ferri tenet & hanc terram comprehendit, nam declarans nomine ferri infecti quid contineatur, inquit, id est vena ferri. Contrariam tamen opinionem sequitur Nauarr. in cit. c. ita quorundam. not. 6. & hoc ob eam rationem, quoniam vena ferri, seu terra, ex qua ferrum conflatur, non est ferrum, ergo ex quo ei nomen non conuenit, nec nominis definitio conuenire debet. argumen. leg. 4. §. toties. ff. de damn. infect. Quid igitur concludendum? Ego sentio opinionem Syl. sequendam esse. Nā esto verbi natura proprie non comprehendatur,

adatur, ex mente legislatoris tamē comprehenditur, quis enim dubitet, si Romanus Pontif. interrogaretur, an vellet saltem terram hanc ad christiani nominis hostes deferri, id constanter negaturum esse? quippe qui noscet inde ferrum conflari posse, ergo perinde habendum est, atque si illud expressisset, vt tradidit Gloss. communiter recepta in l. tale pactum. §. fin. ff. de pact. etenim ferrum de proximo conflandum pro conlato habetur. argument. l. penul. ff. de milit. test. præterea fraus legislatoris menti fieret, nam prohibet ferrum deferri, & tamen quodammodo deferri posset, & deferretur, si terra, vnde illud fit, deferre quis possit, at iuri fraus facienda non est, capitu. fraus. de regu. iur. libr. 6. Postremo facit, quod hic agitur de fauore Ecclesiæ, ergo laetior interpretatio facienda est. argument. l. sunt personæ. ff. de relig. & sumpt. fune. Concludo igitur nec terram hanc deferri posse: & multo magis vbi hoc animo exportaretur, quo inde ferro conlato contra christianos, hostes vterentur, quem casum & ipse Nauasub Bulla cœnæ Domini comprehendit in Manual. capitu. 27. numero 63. versicul. Secundo, ibi. Nisi cum ea mente, & Iacob. de Grass. libr. 4. decis. in expositione Bullæ Cœnæ Domini. numer. 89. Et ex his cessant rationes a Nauarr. adductæ, si propositas rationes quis contempletur. Ferrum

igitur factum, infectumve sit, ad christiani nominis hostes deferri non debet, quamuis crediderim ex quo armorum speciatim mentio facta est, nomine ferri, ferrum proprie hic accipi, alioquin in excommunicationes quis incidet.

5 Excipio ¶ tamen, vbi parua quãtitas ferri facti, vel infecti deferretur, tunc enim in excommunicationem deferens non incidet, vt diximus antea, & Syl. in verb. Excommunicatio. 7. num. 59. versic. Et secundo, & Ioann. Tabien. in verb. Excommunicatio. 6. numer. 3. & Nauarr. in citat. capitul. ita quorundam, not. 6. numero 12. Quod tamen verum censeo, vbi ex parua illa ferri quantitate, ratione loci, ac temporis magnum detrimentum christianis non contingit, vt exempli gratia, bellum geritur a Turcis contra christianos, & Turcæ volūt nocte insidijs paratis concludere clauis foramina bombardarum christianorū, quominus deinceps ipsis vti christiani queant, id est in chiodare, qui igitur in hoc casu vel vnum clauum Turcis dederit, ob grauedānum, quod inde ex re illa parua sequitur, sine dubitatione tradens in excommunicationem incidet, idē de eo sentio, qui in prælio hosti pilam ferream traderet, sciens, scireve potens, vel debens eam in christianos proiecturum, in huiusmodi igitur his casibus, vbi a re parua detrimentum gra-

ue proficisci potest, & rem parua tradens in excommunicationem incidet.

Verb. Filum ferri.

S V M M A.

1 *Filum ferri ad christiani nominis hostes deferri non potest, & quamobrem.*

1 **H**ic quoque ad hostes christiani nominis filum ferri de ferri prohibetur, ut in versic. proposito habetur: etenim eo pilæ armatae fiunt, & bombardis, sclopetisque pilæ plures simul iunctæ, atque inclusæ, indeque eiectæ graue damnum inferunt. Addo ex filo ferri arma alia fieri posse, ut pote spicula sagittarum, & alia etiã armorum genera, vbi quantitas magna adest.

Verb. Stannum.

S V M M A.

1 *Stannum ad christiani nominis hostes deferri non potest, & quamobrem.*

1 **H**ic quoque ad christiani nominis hostes deferri prohibitum est stannum, ut in eodem versic. habetur, etenim ad bombardas faciendas accommodatũ est,

ac propterea ad bellum aptum, & ad alia etiam vtile, stannum autẽ species metalli est, quod in fodinis inuenitur cum argento, & in fornace primum liquefit, & Plumbum album vocat.

Verb. Chalybem.

S V M M A.

1 *Chalybs ad hostes Christiani nominis deferri non potest.*

1 **H**ic quoque prohibitum est ne ad christiani nominis hostes chalybs deferatur, ut in versic. habetur, & proprie hic accipitur pro eo ferro, quod vulgo dicitur acciaio, quamuis alias generatim pro ferro accipiatur, sed quoniam speciatim ferri mentio facta est, ob eam rem pro metalli specie accipere hic debemus.

Verb. Omniaque alia metallorum genera.

S V M M A.

- 1 *Metallorum genera nulla ad hostes deferri possunt.*
- 2 *Metallorum genera septem sunt, & quæ.*
- 3 *Plumbum ad christiani nominis hostes deferri non potest.*
- 4 *Aurum ad christiani nominis hostes deferri*

deferri non potest.

5 *Argentum ad christiani nominis hostes deferri non potest.*

6 *Nummi aurei, argentei alteriusve materiae an ad christiani nominis hostes deferri possint.*

1 **H**ic ¶ ne deferantur alia metallorum genera, prohibetur, idque merito, nam ex metallo arma omnia fiunt, vt bombardæ, enses, & alia huiusmodi. ¶

2 Immo, quoniam metallum genus est, ob id plures species sub se habet, scilicet septem, aurum, argentum, electrum, æs, stannum, plumbum, & ferrum, vt inquit Iliodo. & Luc. de pænna, quos refert ac sequitur Rebuff. in sua Prax. benefic. in expositione Bullæ cœnæ Domini. art. 5. in verb. Metallorum genera, & habetur apud Pli. Hist. lib. 3. cap. 1. & cap. 14. & ca. 16. cum sequi. ob eam rem præter prædicta, scilicet ferrum, stannum, chalybem, comprehendit etiam aurum, argentum, plumbum, & si

3 milia. ¶ Quare neque plumbum ad christiani nominis hostes deferri licebit, prohibito enim genere, & species omnes prohibita sunt, & remoto genere remouetur & quælibet eius species. argument. l. si quid carum. §. inter emptum. ff. de leg. 3. not. Iason in l. filius a patre. numer. 10. ff. de libe. & posthum.

4 ¶ Minus etiam ob eandem rationem aurum argentumve ad eosdem deferri potest, vel facta vel infecta sint.

5 ¶ At quid ¶ de nummis aureis argenteisve, alteriusve materiae, an ad ipsos hostes impune deferantur? Videbatur dicendum hæc non comprehendi. arg. leg. Quintus. §. 1. ff. de aur. & argen. lega. & l. cum aurum. ff. eod. Atqui contrariam sententiam veriore censeo, nam metalla ob eam rem prohibita sunt, quoniam ad bellica instrumenta confirmanda sunt apta, ergo multo magis pecunie, quæ & nerui belli dicuntur, vt testatur Alfonso. Aluarez in suo Thesuro. capitu. 71. numero 3. & ad bellum omnium maxime accomodata, illis enim comeatus parantur, arma habentur, exercitus fiunt, vrbes, arcesque expugnantur. Declarauit hoc in Vngaria Clauarini Vrbs, quæ non armis, non militum virtute, sed auro expugnata est, sensit hoc Virgili. dum inquit ibi, Auri sacra famæ, quid non mortalia peiora cogis? & Horat. lib. 3. carmi. in ode, inclusam Danaem turris aenea. Postremo probatur id etiam hac ratione, quoniam per Bullam prohibitum est, ne metalla ad hostes christiani nominis deferantur, vt vidimus, ergo & ea, quæ fiunt ex ipsis, quandoquidem metalla non per se prohibita sunt, sed quoniam ex illis fiunt, & conflantur ea, quæ ad bellum apta sunt, ergo & nummi cuiuscunque materiae prohibiti erunt, ex quo ad bellum aptissimi sunt, vt proximè vidimus. Postremo facit, quoniam vbi per statutum prohibetur,

N 3 hiberur,

hibetur, ne frumentum ex aliquo loco extrahatur farina quoque quæ ex frumento fit, extrahi non potest, ut asseruit Viu. in sua Sylu. opin. 765. ergo idem & hic. Nec obstant iura supra citata, nam ob eam rem argenti legato homini non comprehenduntur, ne hæres nimis offeratur, & sic sumus in re odiosa, ac hic sumus in re gratiosa ob fauorem Christianæ Religionis. argumen. l. sunt personæ. ff. de religio. & sumpt. fun. ergo est amplianda. cap. odia. de reg. iur. libr. 6. & l. cum quidam. ff. de liber. & posthum. Adde si non ex hoc capite deferentes in excommunicationem incidunt, ex illo tamen eos incidere, quod illis fauent, quod eadem pœna in hoc capite prohibita est, ut videbimus. Ab hac igitur opinione discedendum non censeo, quam & tenuit Nau. c. 27. num. 63. versic. Sexta, & Vinald. in Candelabr. in 2. par. in explanatione Bullæ Cœnæ Domini. cas. 7. nu. 38.

Excipio tamē christianos, qui sub imperio hostium christiani nominis sunt, nam si pecuniam præstent pro tributis, ex quo aliter effugere id nequeunt, in pœnam hanc non incident, quippe quia coacti id faciunt.

Secundo eadē ratione, & quod de duobus malis minus est eligendum, si Christianus Princeps inferior viribus non potest resistere, exempli gratia, Turcarum Principi, ne bello ab eo vexetur, lice-

bit redimere vexationem pecunia data. argum. c. dilectus. 1. de si mon.

Tertio quando quis aliter se, suosque populos tueri nō potest, tantum in singulos annos vel ex conventionem præstari ei poterit, quō beneuolum eum sibi reddat, sibi que bellum non moueat. Immo & ijs, qui apud Principem plurimum possunt, pecuniam elargiri licebit, quo principem a bello contra christianos mouendo auocent: sed de his hæc tenus, ad alia transeamus.

Verb. Arque Bellica instrumenta.

S. V. M. M. A.
I Bellica instrumenta deferre ad hostes christiani nominis nequeunt, & quæ sint hæc.

I Hæc quoque s̄ ne ad eosdem hostes bellica instrumenta deferantur, prohibitum est, ut dicitur in eodem versic. Hæc autem sunt (præter bombardas, sclopetos, arcus, quæ meminit Rebuff. eod. artic. 5. in versicu. Bellica instrumenta, de quibus supra egimus in verb. Arma) ut inquit Nauarr. in Man. capit. 27. numer. 63. versic. Sexta, ibi Per bellica instrumenta, Timpani, Fistula, Litui, Cornua, & Tubæ, his enim militum animi ad pugnandum alligantur.

eiuntur. Hinc Virg. de Palinuro li bro 6. Aeneid, inquit; Aere ciere viros, Martisque accendere tantu. Hæc interpretatio, etsi taceri potest, ego tamen his maiora intelligo, scilicet ea omnia, quæ ad expugnandas Vrbes, Naues, exercitusque superandos pertinent, cuiusmodi sunt turres lignæ, scala ad conscendendos muros, ignes arte facti, qui dicuntur tuochi artificiali, manus feræ, quibus naues comprehenduntur, ne au fugiant, quas meminit Iulius Cæsar in suis commentariis, & id generis.

Verb. Lignamina.

S. V. M. M. A.

1. Lignamina deferri ad christiani nominis hostes nequeunt, & quæ sint hæc lignamina.
2. Naues, triremes, & huiusmodi ad christiani nominis hostes deferri nequeunt.
3. Ligna ad ignem faciendum an deferri ad hostes possint.

Hic t. ad eosdem lignamina deferri prohibentur, vt in cit. versicu. habetur, Nomen hoc autem barbarum est, vsitatum tamen, & idem significat, quod latinè Lignum. Ligna igitur ad hostes christiani nominis deferri nequeunt, & quoniam ea prohibentur deferri, quibus christia-

ni oppugnantur, ob eam rem non quæuis ligna, sed ea solum, quæ ad bellum apta sunt, prohibentur.

Hæc autem sunt ligna, ex quibus hasta, clipei, arcus, sagittæque fiunt.

Item ea, ex quibus rotæ fiunt ad vehendas bobardas, & ex quibus naues adificantur, & remi, malus, antennæ, & turres lignæ. Hæc igitur & id generis lignorum nomine comprehenduntur, quatenus ad rem nostram pertinet.

Quare Angel. in verb. Excommunicatio. 5. §. 1. per hoc verbum Lignamina, inquit cõprehendi quæcunque ligna, per quæ naues, galeæ, aut aliqua machinæ bellicæ possint fieri ad impugnandos christianos, vel defendendum se ab eis, non autem alia, quæ solum ad ignem faciendum, vel ad aliquam aliam similem actionem a bellicis remotam essent apta, & sequitur etiam Nanarr. in cit. cap. ita quorundam. not. 7. num. 12. versicul.

Alterum, & numer. 13. versic. Ipso iure, & num. 16. Concludo igitur, & in Man. capitu. 27. numero 63. versicu. Sexta, ibi per lignamina videtur intelligi, idem inquit Syl. in verb. Excommunicatio. 7. num. 59. versic. Et tertio, quod nomine lignaminum, & Tabien. in verb. Excommunicatio. 6. versic. Tertio, & Tolet. in Bulla cænæ Domini, Excommunicatio. 5. nu. 9. idem sensu Glo. in verb. Lignamina. in cit. extrauag. copiosus. de ius

da. & Rebuff. in Prax. benefic. in expositione Bullæ Cœnæ Domini. artic. 5. in verbi Lignamina, vbi ait omnia ligna intelligi, quibus fieri possunt naues, galeæ, & Machinæ offensiuæ, & defensiuæ.

3° Secundo nomine hoc comprehenditur etiam naues, triremes, & huiusmodi, nec non turres ligneæ, tum quod ligna ob id prohibita sunt, ne inde naues fiant, & propterea quod vnumquodque est tale, & illud magis tale. argum. auth. multo magis. C. de sacrosan. Eccl. tum quod statuto prohibente, ne frumentum extra hatur, nec farina extrahi potest, vt dixit Barro. in l. quæ solum. §. illud. ff. de le. 3. quem communiter receptum te statur Viu. in sua Syl. opin. 765. & opin. 766. immo nec panis extrahi potest, vt dixit idem Viu. in ea. opin. 766. numer. 5. versicul. Cæterum vt redeat, nec igitur instrumenta bellica, & quæ ad bellum vsui esse possunt ex lignis fabricata, vt naues, ad hostes christiani nominis deferri nequeunt, atque sic dixit Nauarr. in cit. capitul. ita quorundam. not. 7. numer. 20. versicu. Tertio infertur, & in Man. ca. 27. numer. 63. versicul. Sexta, ibi. Per lignamina, & Viuald. ibidem numero 59. Quare nec naues ad bellandum aptæ vulgo Galeæ dicuntur, nec onerariæ, quæ ad comertus ferendos sunt accommodatæ, quod sensit Nauarr. eod. num. 27. versicu. Quarto infertur, nec na-

ues speculatiuæ, quæ ad speculandum mittuntur, nec nauiculæ, & scalmi, quibus ad terram descenditur, ob eandem rationem ad eosdem deferri queunt. Ligna igitur hæc deferri prohibentur.

3° Excipiuntur tamen ea, quæ ad ignem faciendum necessaria sunt, nam hæc deferentes in excommunicationem hæc non incidunt, vt inquit Ang. & Sylu. & Rebuff. in cit. locis, & Nauarr. in Man. capitul. 27. numero 63. versicul. Sexta, ibi, Per lignamina. Quod tamen locum habere censeo, vbi detrimentum graue christiani inde non nasceretur. Quare si ligna huiusmodi ad hostes deferantur, quibus ab ipsis aut Vrbs aliqua christianorum incendatur, aut vallum contra christianos construatur, aut etiam dum, vel christianos oppugnant, vel a christianis oppugnantur, panes coquantur, ne fame pereant, qui scientes hæc deferunt, scireve probabiliter debentes, in excommunicationem hæc incidunt, etenim in his casibus & Bullæ verba hisce conueniunt, quia ligna deferunt, & ratio est, quia illis oppugnantur christiani, præterea sunt arma intentione, ex quo his christiani oppugnantur, quæ prohibita sunt deferri, vt diximus.

Verfi.

Verſi. Canabem.

S P M M A.

1 *Canabis ad hoſtes chriſtiani nominis deferri non poteſt, & quamobrem.*

2 *Vela nauium, & pannus, vnde ſunt vela, deferri nequeunt ad chriſtiani nominis hoſtes.*

1 **H**ic ꝑ quoque prohibetur, ne canabis deferatur. Id quod ob eam rationem fit, quoniam eo vti queunt, & ad vela nauium faciendâ, & ad funes, & ad alia huiusmodi, vt ad ſchalias quibus in muros, ac naues conſcenditur. ꝑ Quare ob id nec vela, nec pãnus, vnde vela conficiuntur, deferri poſſunt, ſicuti in ſuperiori caſu in ſimili aſſeruimus. At quid de ferentibus ſemen canabis? Plane ſi hoc animo deferant, quo chriſtiani obſint, in excommunicationem hanc incident, ſicut diximus ſupra de terra ferri, alias vero fortã e non incident.

Verſi. Funes tam ex ipſo canabe, quam alia quacunque materia, & ipſam materiam.

S P M M A.

1 *Funes deferri ad chriſtiani nominis hoſtes nequeunt ex quacunque materia.*

2 *Linum, Lanaque ad chriſtiani nominis hoſtes deferri nequeunt.*

1 **H**ic prohibentur funes, & eorum materia ad chriſtiani nominis hoſtes deferri, nam ipſis ad multa vtimur, vt proxime diximus, ſiue igitur ex canabe ſint, vt dicitur ibi, ſiue ex lino, lana, alia ve re contexti, nihil intereſt, quandoquidem deferri prohibentur, ex quacunque materia conſtent, ob verba illa Bullæ, ſiue ex alia materia, atque ſic dixit Nauarr. in Manual. capitul. 17. numero 63. verſicul. Sexta, ibi. Per funes.

Materia quoque, vnde funes ſunt, eodem deferri prohibetur.

2 ꝑ Quare neque linum, neque lana, neque aliud, vnde ſiant, deferri poteſt, alioquin deferens in excommunicationem incidet.

Verſi. Alia denique huiusmodi, quibus chriſtianos, & catholicos impugnant.

S P M M A.

1 *Homines deferri, ac duci nequeunt ad chriſtiani nominis hoſtes, quo eorum ope contra chriſtianos vrantur.*

2 *Victus gratia qua parantur, deferri ad chriſtiani nominis hoſtes nequeunt.*

3 *Oppugnandi chriſtianos, ab eiſdemque*

que se defendendi gratia nihil ad christiani nominis hostes deferri potest.

4 Terribiles christianis quibus hostes fiunt, ea deferri ad eos nequeunt.

3 Euntes ad christiani nominis hostes, quo ipsis opem ferant, in excommunicationem incidunt.

Hic generatim ad hostes christiani nominis deferri prohibentur omnia, quibus christiani oppugnantur. Et quoniam clausula hæc generalis est, quæ præter speciatim prohibita, alia non nominata prohibet, ideo quæ nam sint, explicemus.

1 Primum igitur ꝑ deferri prohibentur homines, cuiuscunque sexus sint ad christiani nominis hostes, quo ipsis in bello contra christianos utantur, utpote ad remigandum, bellandum, & ad alia munera obeunda.

2 Secundo loco ꝑ prohibentur ea deferri, quæ ad victum pertinent, quo christiani nominis hostes contra christianos in bello sustententur, ut panis, vinum, farina, carnes, ova, caseus, pisces, & alia, ut frumentum, ordeum, legumina, & huiusmodi ad victum necessaria. Immo & medicinæ, quibus vulnerati sanentur, & medici etiã ad eosdem deferri prohibentur. Quare, qui ad turcas modo hæc deferunt, qui in Vngaria bellum contra christianos gerunt, sine dubitatione in excommunicationem hanc incident, atque sic sensit Na-

uar. in cit. cap. ita quorundam, not. 10. num. 44. versic. Vigesimo infertur, & facit ca. quod olim, de Iudæ.

3 Tertio ꝑ præter prædicta, & alia deserti prohibentur, quibus aut christianos oppugnent, aut se ab illis defendant. Qui ergo ad ipsos stupem, picem, clauos ad naues, triremelque construendas deferunt, pœnam hanc non euadent, atque sic dixit Nauarr. in cap. ita quorundam, no. 7. num. 17. versic. Ex quo infertur. de Iudæ. Qui deferunt etiam vela nauium, seu telam ad ea faciendâ, in excommunicationem hanc incident, ut dixit Caietan. quem & sequitur Nauar. in cit. c. ita quorundam. not. 7. num. 13. versic. Materiam autem secundariam. Qui ligones etiam, nec non rastra, & id generis ad hostes deferunt, quo ipsis aut vallum construât, vel fossam fodeât, vel minas, seu cuniculos agât, excommunicatione hac obligabuntur, nam etsi arma hæc ad oppugnandum, defendendumq. facta non sunt, deferentium tamen intentione alia fiunt, atque sic sensit Nauar. in cit. cap. ita quorundam. not. 3. in fin. Qui lapides quoque, terram, arenam, calcem, fabrosq. ad turrim a discandam, quo inde facilius christiani oppugnentur, tutioresque contra ipsos sint, ad christiani nominis hostes deferunt, excommunicationem hanc non effugiunt. Id quod locum habet, esto inter ipsos, & christianos bellum

lum tunc non fit, sat enim est, vt
 contra christianos hæc fiant, atq;
 sic respondit Nauar. eod. not. 10.
 num. 45. versic. Vigesimo primo
 infertur. Multo magis ergo in penã
 hanc incident, qui arcem iam fa-
 ctam, turrim, speculam munitã,
 non munitamve ipsis tradunt, vel
 aliam quamcunque fabricam li-
 gneam, lapideamve cuiuscunque
 generis, quæ vel ad oppugnandos
 christianos, vel ad tuendos hostes
 a christianis apta sint, nam tunc,
 modo id sciant, scire ve debeant,
 isti excommunicationem hanc in-
 cident, ut sensit Nauar. in eo. not.
 10. num. 43. versic. Decimo nono
 infertur. Excipitur tamẽ, ubi quis
 coactus illa tradidit, utpote qui
 captus est, quamuis strenue illa
 defendendo se gesserit. Qui itidẽ
 tribuit iumenta, currus ad uehen-
 da, quæ ad exercitum pertinent,
 ut boues, mulos, asinos, & id ge-
 neris, atque sic sensit Jacob. de
 Grass. libr. 4. decis. cas. consc. in ex-
 positione Bullæ Cœnæ Domini,
 n. 87. hac pœna obligabitur.

4 Quarto hæc quoque deferri ue-
 rantur, quibus hostes prædicti
 christianis magis terribiles sunt,
 esto ad bellum apta non sint. Nõ
 igitur plumæ, non galeri, milita-
 resq; panni, ut hodie pelles ex cer-
 uo deferri debent, ut sensit Nauar.
 in eod. not. 10. num. 44.

Quinto nec pulueres ad bom-
 bardas pertinentes, sclopetosus,
 nec sulfur, nec nitrum, ex quibus
 pulueres prædicti fiunt, ob easdẽ

rationes, nam deferentes in excõ-
 municationem hanc incident, si
 eunt qui prædicta omnia ad id sciens
 parat, uenditue iis, qui ad hostes
 ea deferre uolunt, & sicut Princi-
 pes, qui scientes de suis terris, atq;
 locis, ac portibus ea exportari id
 permittunt, nam per alios hi de-
 ferre uidentur, quos & comprehẽ-
 dit supra diximus, atque sic sensit,
 Nauar. eod. not. 8. num. 16. versic.
 Quinto infertur. & num. 20. vers.
 Septimo infertur.

Sexto qui pecuniam defert, quã
 quidem p ipsam prædicta omnia
 facile parantur, ut ante diximus.
 5 † At quid de iis, qui eunt ad ho-
 stes, quo ipsis contra christianos
 opem ferant, an in excommunica-
 tionem hanc incident? plane in
 excommunicationem hæc incide-
 re hos censo, nam, si prædicta de-
 ferendo incident, quæ per se ope-
 rari nequeunt, quanto magis ipsi
 met se dedendo incident? Adde
 hos pro certo hostibus fauere in-
 datum christianæ religionis, &
 etiã in hoc capite excommunican-
 tur, ut uidebimus. Hæc igitur sunt
 alia huiusmodi, quæ ad hostes
 christiani nominis deferri prohi-
 bentur, & sic absoluta est prima
 pars huius Capituli, quæ tria cõple-
 rebatur, ut uidebimus, iam alteram
 aggrediamur.

Verf. Nec non illos, qui per
 se, vel alios de rebus sta-
 tum christianæ Reipubli-

ca concernentibus in christianorum perniciē, & damnum ipsos Turcas, & christianæ religionis inimicos, nec non hæreticos in damnum catholicæ religionis certiores faciunt.

S V M M A.

- 1 *Nunciata christiani nominis hostibus quænam sint in perniciem christianorum.*
- 2 *Nunciata christiani nominis hostibus quænam sint in perniciem christianæ religionis.*

Hic duo genera hominum excommunicantur. Primum eorum, qui certiores faciunt Turcas, & christianæ religionis inimicos de rebus statum Reipublicæ concernentibus christianorū perniciē, alterum eorum, qui de illis rebus certiores hæreticos faciunt in damnum catholicæ religionis, de quibus singulis agendum est. Verum, ut res dilucidior reddatur, præmittenda duo sunt. Primū quænam sint illa, quæ Turcis, & christianæ religionis inimicis nunciata in christianorum perniciem & damnum vertantur. Deinde quæ hæreticis nunciata in damnum christianæ religionis sint. Postremo

quid iuris, si de statu alicuius privati certiores fiant.

1 Quoad primum igitur, ea in christianorum perniciem, & damnum nunciata dicuntur Tempore pacis, quibus nunciatis ad occupanda loca christianorū, christianosve ipsos oppugnandos, rebusve suis spoliandos, Turcæ, & alii christiani nominis hostes impelluntur, ut si quis eos certiores faciat, loca aliqua christianorū non bene munita esse, & facile occupari posse, si famem itidem alicubi vigere, quamobrem locus ille obsidione facile capi possit, si consilium in sum a christianis esse de recuperando aliquo loco ab ipsis hostibus occupato, si apparatus ad bellum fieri, & alia id generis significet, quæ omnia, ut per se patet, in perniciem christianorum vertuntur. Belli vero tempore, si de consiliis Ducum exercitus quis eosdem certiores fecerit, videlicet tali die christianos eos aggredi velle, auxilia ad id temporis expectari, & per talem locum transitura, comeatus, pecuniam, armaque importari, in tali loco cuniculos fieri, factosve esse, item ad talem horam hostes aggredi nostros posse. Quæ omnia etiā in christianæ religionis perniciem redundare possunt: & ex his constat quovis tempore prohibitum esse per hanc Bullam, ne huiusmodi hæc nuncientur hostibus.

- 2 Quoad alia vero, quæ in perniciem christianæ religionis redduntur

dundare possunt, hæc videlicet sunt. Primo prædicta omnia, quandoquidem si christianorum res, & loca ab hæreticis occupentur, ad eorum normam vivere christianos cogunt, & sic secundum suam hæresim, quod christianæ religioni detrimento esse nemo ignorat. Deinde, si eorum Princeps eligendus sit, & affuturi sint huic electioni, qui christianum principem nolunt, sed tamen id ignoratur, quia celant hoc, quo admittantur ad electionem, & de hoc suo animo hæreticos certiores faciunt, nemo enim dubitat Principe hæretico subiectorum animos quoad religionem facile labefactari, quandoquidem quales in Republica Principes sunt, tales solent esse reliqui ciues, testis est Anglia, quæ ob id a se christianam religionem propemodum exclusit. Hæc igitur & id generis sunt, quæ prædictis nunciari non debent, nam ex quo Bulla simpliciter loquitur, simpliciter intelligi debet. argu. l. de pretio. ff. de publi. in rem act.

Quoad tertium concludo non comprehendere eos, qui de statu alicuius privati certiores faciunt, esto in damnum eius id vertatur, nam Bulla loquitur, & punit nunciantes de statu christianæ religionis, ergo alias secus, qui ergo nunciat mercatores diuites transire per aliqua loca, & capi posse, hæc poenam euadit, secus autem si de statu vnius regni, Prouinciæ, ciui

tatis, vel loci, modo ad perniciem christianorum hoc redundet, atque sic dixit Iacob. de Grassi. libro quarto decif. casc. conscient. in expositione Bullæ Cœnæ Domini numero 91. & vt nos supra diximus. His sic præmissis, iam de primo dicto regulam primam ponamus.

S V M M A.

- 1 Nunciantes turcis, & christianæ religionis hostibus ea, quæ in perniciem christianæ Reipublicæ uertuntur, in excommunicationem incidunt, quæ regula, quousque pateat, declaratur.
- 2 Nunciantes aliqua christiani nominis hostibus, quando in excommunicationem non incidunt.
- 3 Nunciantes aliquid in damnum catholice religionis in excommunicationem incidunt, quæ excommunicatio, quousque pateat, declaratur.

I.

Spectatis ijs, quæ prohibentur nunciari Turcis, & alijs christianæ religionis inimicis, iam qui in hoc offendentes, in poenam excommunicationis incidunt; videamus ¶ In excommunicationem hanc igitur incidunt primo, qui de rebus statum Reipublicæ christianæ concernentibus in christianorum perniciem turcas, & christianæ religionis inimicos certiores faciunt, vt habetur in versic.

Quæ

Quæ excommunicatio declaratur, vt locum habeat primo, quicumque sit, qui hæc nunciet. Vel igitur Princeps vir, publica persona, priuatave sit, clericus, vel laicus, vir, vel mulier, in excommunicationem hanc incidet, nam Bulla nō distinguit, ergo nec nos distinguere debemus. argumen. l. de pretio. ff. de publi. in rem acti. Quare vel hereticus sit hac pœna obligabitur.

Secundo afficit excommunicatio hæc, quacunque ratione id faciat, & sic, vel per se, vel per alios, vt dicitur in hoc versicul. Item, vel per nunciū, vel per literas, nā & qui nuncium, litterasque mittit, per se loqui videtur, vt sentit Gloss. in Clement. fin. & ibi DD. de sentent. excommunic. & nos in Tractatu nostro de Censuris Tab. 2. capitu. 23. §. 1. Verum, quid si quis non hæc nunciet, id est neque nūcium, neque litteras mittit, sed tamen cum iis personis loquatur, quas certum est hostibus ea nunciaturos, an in excommunicationem & hic incidet id animaduertens? Planè sentio & hunc in excommunicationem incidere. arg. capitu. quantæ. de senten. excom. Præterea ex verisimili mente Romani Pontif. Postremo, quoniam saltem tanquam fautor pœna hac obligatur. Nuncius autem, qui mittitur vel christianus sit, vel nō christianus, nihil interest quoad ipsam mittentem.

Tertio afficit excommunicatio

vbicumque sit is, qui hæc nunciat, vel in terris christianorum, vel Turcarum, nam, vt dixi, Bulla hæc non distinguit. At quid, si quis ab hostibus captus tormentis, quaestionibusque subiiciatur, quo secreta christianorum patefaciat, an huiusmodi vi, metuve patefaciens in excommunicationem hanc incidet? Videbatur dicendū hunc non incidere, quoniam Ecclesia non videtur cum tanto vitæ periculo excommunicatione obligare quem voluisse, nā nec christiani remiges, qui coacti in nauibus hostium contra christianos remigant, in excommunicationem incidunt, vt supra dixi. Contrariam sententiam tamen sequor, vt scilicet in excommunicationem hanc incidat, quoniam offendit Bullā, vt per se patet. Nec obstant rationes prædictæ, quandoquidem remiges nulla ratione alia possunt se tueri, quam verè remigando, at hic potest multa fingere, quamobrem veritatem hostibus non appetiat, etsi ad iurandum eum impellant, liquido etiam iurabit se nihil scire, esto nihil ignoret, quandoquidem a non iudice, & non rite iurandum defertur, vel igitur libertatem ei polliceantur, patefacere non debet. Excipio tamen, vbi pro certo hostes scirent consilia christianorū hūc nosse, quamuis & hic fingere fortasse poterit.

Quarto excommunicatio hæc afficit quacunque ex iam dictis nun-

nun-

nunciatur ob rationem iam supra redditam.

Quinto excommunicatio hæc afficit quoscunque christiani nominis hostes certiores faciat, ut habetur in versicu. ibi, Turcas, & christianæ religionis inimicos.

Qui autem præter Turcas inimici huiusmodi sint, in prima parte huius Capituli declarauimus. Et hoc locū habet vel in terris christianorum, vel in suis sint huiusmodi hostes. Item, vel pacificè cum christianis uiuāt, tum quod fauor hic ad uniuersam christianam Rempublicā pertinet, & ob id renunciari ei non potest. argu. capitu. si diligenti. de for. compe. & ca. contingit interdum. de sen. excom.

Sexto excommunicatio hæc afficit, esto deinceps nihil damni sequatur, nam Bulla prohibet, ne quid nunciatur in damnum christianorum, id est quod possit esse ipsis damnum, esto igitur non sequatur, nihil interest, nam nunciatus fecit, quantum in se fuit. Postremo Bulla nõ requirit, ut damnum sequatur, sed ut damnum esse possit, ut dixi. Hos omnes ergo excommunicatio hæc afficit nunciantes: sed iam videamus, qui pœnam hanc euadant.

Primum igitur in excommunicationem hanc non incidunt, qui litteras, nuncios uel miserunt, sed ad hostes, non peruenerunt, vel quod interceptæ litteræ sunt vel amissæ, vel nuncii capti, interfe-

ctique fuerunt, eoue ire noluerūt, nam esto hi peccauerint, tamen re uera hostibus prædicta non nunciatur, non enim, qui uult nunciare, idcirco nunciat, sicut nec, qui uult arborem ascendere, ascendit.

Secundo in excommunicationem non incidunt, qui probabiler id ignorantes ea nunciant, ut pote, si nuncius cum litteris mittatur ad Turcas, & ignoret nuncius, quid illis litteris comprehendatur, nam nuncius in excommunicationem nõ incidet, quamuis mittens nuncium pœnam hanc non euadat. Hoc autem contingere potest in iis locis, qui propè Turcas sunt, ubi pacificè inter se uiuunt. Item in famulis mercatorum, & nunciorum, qui apud Turcas sunt, & huiusmodi christianæ religionis hostes.

Tertio in excommunicationem hæc nõ incidunt, qui ex legitima causa hæc faciunt, & non in damnum christiani nominis, sed alicuius Principis christiani tantum, ut exempli gratia Princeps christianus contra alium christianum Principem iuste bellum gerit, uel se gerere opinatur, & ad suum auxilium Turcas uocauit, quod aliquando fieri posse antea uidimus, si ergo Princeps hic de statu sui ad aduersarii certiores turcas faciat, esto christianus sit, in excommunicationem tamen non incidet, quandoquidem non de rebus statum Reipublicæ christianæ uniuersæ

ſæ concernentibus in chriſtiano-
rum perniciem commurem nun-
ciat, quod requirere Bulla hic vi-
detur, ſed illius principis tantum,
in quem bellum gerit, ex quo igitur
prohibitionis cauſa ceſſat, &
prohibitio ceſſare debet. argum.
cap. cum ceſſante. de appell. & le.
adigere. §. quamuis. ff. de iur. patr.
Multo minus in excommunicatione
nem incidet, qui in damnum tan-
tum priuatæ perſonæ hæc nūcia-
ret.

Quarto in excommunicationē
non incidunt, qui ea nunciant,
quæ in chriſtianæ religionis dam-
num non ſunt, exempli gratia Cat-
dinalem talem Pontificem Maxi-
mum creatum eſſe, chriſtianos
principes concordēs inter ſe viue-
re, & id generis. Sicut nec etiam,
qui vt hoſtes decipiant, per talem
locum, exempli gratia, chriſtiano-
rum exercitum tranſire nunciant,
cum per alium iter faciat, vnde
hoſtes adortus facile illos profligat,
& ſic ſtratagemate vtuntur,
nam Bulla excommunicat eos,
qui nunciāt in damnum chriſtia-
næ reipublicæ, ergo ſecus, ſi alias
nunciant, inluſio enim vnus al-
terius excluſio eſt. arg. ca. nonne,
de præſu. & leg. cum prætor. ff. de
iud.

At quid de iis, qui nunciant
hoſtibus huiusmodi hæc, quæ ip-
ſimet hoſtes antea nouerint, an in
excommunicationem hanc inci-
dent? Videbatur dicendum hos in
excommunicationem non incide-

re, quandoquidem certioratio il-
la, vt ita dicam, operari nihil vide-
tur. argumen. capitu. certus. de re-
gu. iur. lib. 6. & l. 1. in fine. ff. de con-
trahend. emp. Verum contrariam
opinionem ſequor, vt in excom-
municationem hanc incidant. Pri-
mo, quia verba Bullæ eis conue-
niunt, nunciant enim in damnum
chriſtianæ reipublicæ, ergo & di-
ſpoſitio eis conuenire debet. argu.
l. 4. §. toties. ff. de damn. infect. Po-
ſtremo, quia per illos non ſtat,
quin obſint, eſto deinceps dam-
num non ſequatur, quod ſat eſt,
ſatis enim habuit Bulla nunciari
ea, quæ in perniciem chriſtiano-
rum eſſe poſſunt. Quare eſto dam-
num non ſequatur, nihil intereſſe
antea concluſimus. Nec obſtat ra-
tio contraria, nam reſpectu habi-
to ad eum, cui nunciatur, nihil in-
tereſt, ſecus autem ad nunciante.
Adde & per nuncium huiusmodi
poſſe hoſtes tanquam magis cer-
tiores factos animos inducere ad
offendendum chriſtianos, ſed de
regula priori hæc ſatis, aliam po-
namus.

In excommunicationem hanc
quoque incidunt, ¶ qui de prædi-
ctis in damnum catholicæ religio-
nis hereticos certiores faciunt, vt
habetur in verſic. propoſito. Quæ
excommunicatione eiſdem modis,
quibus ſuperior, amplificatur, &
coarctatur. Poſtremo locum ha-
bet, quicumque hæretici ſint, qui
certiores fiunt, vel notorii, denun-
ciatiue ſint, vel non tales, nā Bulla
hic

hic non distinguit, ergo nec nos ob fauorem religionis. argument. h. de pretio. ff. de publ. in rem act. argument. leg. sunt personæ. ff. de religio. & sumpt. fun. sed iam ad postremam partem huius Capituli veniamus.

Vers. Illosque ad id auxilium consilium, vel fauorem quomodolibet præstant.

S. V. M. M. A.

- 1 *Auxilium ferens hostibus christiani nominis in damnum christianorum in excommunicationem incidit, quæ excommunicatio, quousque, pateat, declaratur.*
- 2 *Consilium præstans hostibus christiani nominis in damnum christiane religionis in excommunicationem incidit, quæ excommunicatio quousque pateat declaratur.*
- 3 *Fauorem præstans christiani nominis hostibus in perniciem christiane religionis, uel christianorum in excommunicationem incidit.*
- 4 *Fauens christiani nominis hostibus contra aliquem Principem christianum, ne Princeps ille christianus maior fiat, an in excommunicationem incidat.*

IN hac postrema parte huius Capituli excommunicantur, qui in damnum christiani nominis, ac

religionis, & christianorum operantur hostibus christiani nominis, aut auxilio, aut consilio, aut fauore quomodocunque. Et quoniam dictum hoc tria complectitur, ob eam rem tres regulas ponamus.

In excommunicationem hanc igitur incidit primo, qui auxiliū fert hostibus christiani nominis in damnum, ac perniciem christianorum, ut habetur in vers. proposito.

Quæ excommunicatio afficit auxiliū ferentem. Vel per se auxiliū ferat, ut pote pugnando pro ipsis hostibus contra christianos, fabricando ipsis arma, ferendo eis comeatum, & alia ad bellū necessaria contra christianos, itē remigando in eorum nauibus contra Ecclesiam. At quid de ijs, qui coacti id faciunt, ut captiui, in excommunicationem hos non incidere censeo, nam & sic dixit Nau in c. ita quorundam. not. 11. de iuda. & Viui. in sua Syl. opin. 126. nu. 13.

Item afficit, vel per alios auxiliū ferat, ut pote subministrando ipsis milites, magistros nauium, remiges, bitumen, & alia ad naues fabricandas, necnon peritos in arte militari, & fabros ad turres ædificandas. Atqui an christiani captiui in nauibus ad remigandum uincti in excommunicationem incidant remigando contra christianos metu mortis ducti? Hos peccare mortife-

O

re

re tradunt DD. Nauarr. in ca. ita quorundam. no. 1. num. 10. cum seq. de iud. & Tolet. in Bulla Cęnæ Domini excommunicatio. 3. numer. 17. & nos supra Capi. 3. huius part. versic. Ac omnes eorum fautores. num. 4. Non tamen in excommunicationem incidere sensit idem Nauarr. quando quidem eos obligari cum tanto periculo noluisse Ecclesia existimatur.

Terrio afficit excommunicatio hæc auxilium ferentem directe, vel indirecte. Diteste, vt diximus, indirecte, vt si Princeps aliquis christianus bellum moueat contra obsidentem Turcas, quo ab obsidione discedat, per obliquum enim auxilium ipsis Turcis fert, & ob id in excommunicationem hanc incidit, nam excommunicatio hæc afficit ferentem auxilium quomodolibet, vt dicitur in versi. proposito.

Postremo afficit, vel deinceps damnatum non sequatur, nā Bulla solum considerat auxilium præstitum esse. In omnibus igitur his casibus auxilium ferēs huiusmodi hostibus in excommunicationem incidit. Excipiuntur tamen nonnulli casus, in quibus opem ferens in excommunicationem hanc non incidit.

Primo, vbi non in damnatum christianorum auxilium fert, sed contra alios hostes eiusdem generis, nam cessante causa cessat & effectus. arg. c. cum cessante. de ap-

pel. & l. adigere. §. quamuis. ff. de iur. pat.

Secundo, vbi quis per obliquum suam rem agens auxilium ipsis fert, exēpli gratia, Princeps christianus contra Turcas bellum gerit, qui Princeps occupauerat loca alterius Principis christiani. Quare hic alius Princeps, vt sua recuperet, ipsi bellum mouet, plane hic sua recuperare volens, in excommunicationem non incidit, esto bellum mouendo proffertur turcis, nam suā rem agere hic potest; & in vna quaque dispositione inspicitur id, quod primū agitur, & non quod per accidens consequitur. arg. c. cum voluntate. de sent. excom. & l. si quis nec causā, & ibi not. las. & DD. ff. si cert. pet. sed iam alteram regulam ponamus.

In excommunicationem hanc quoque incidit, qui in damnatum christianæ religionis hostibus christiani nominis cōsiliū præstat, quæ regula amplificatur, vt superior. Quare, vel per se, vel per alios id faciat, in excommunicationem hanc incidet. Item vel tempore pacis, vel belli. Item directe, vel indirecte, nam Bulla generaliter loquitur ob verbū illud Quomodolibet, ergo & generaliter intelligi debet. argumen. l. i. §. & generaliter. ff. de leg. præstan. Qui ergo consulit Turcis vt dissidentibus christianis Principibus, bellum contra christianos moueant, qui consulit, qua ratione

turres

turres contra christianos ædificā
dæ, qua ratione ciuitates christia-
norum expugnandæ, cōtra quam
partem bombardæ accommodan-
dæ, quando prælium committen-
dum, item quomodo a christia-
nis ipsi se tueri, aufugereve pos-
sint obfessi, & sic qui cōsiliarii mu-
nere apud ipsos fungitur, qui vul-
go dicitur Ingegnero, in excom-
municationem hanc incidet. Si-
cut etiam, qui christianos dolo
inducit, vt adoriantur hostes ad
aliquem locum, & dum illuc eūt,
in itinere hostes in insidijs collo-
cati ipsos aggrediuntur. Et hæc
omnia locum habent, esto dam-
num non sequatur, vt diximus in
superiori regula.

Excipitur tamen, vbi cōsiliū
daret contra christiani nominis
hostes, cessat enim ratio prohibi-
tionis, ergo & prohibitio cessare
debet. At quid, si alias erant factu-
ri? Ego censeo eos incidere ob ea,
quæ diximus supra in prox. versu-
culo, sed iam ad tertiam regulam
veniamus.

In excommunicationem hanc
3 demum incidit, † qui fauet eisdē
in perniciem christianæ religio-
nis, vel christianorum, vt dicitur
in versicul. proposito. Quare vel
animū hostibus faciat, dum sunt
in prælio contra christianos, vel
suadeat, vt in prælium reuertan-
tur, vbi fugiunt, vel tradat arma
ipsis pugnantibus, vel faueat ijs,
qui hostibus christiani nominis
faueat, in excommunicationem

hanc incident, atque sic in simili
dixit Nauarr. in ca. ita quorundā,
not. 1. r. num. 9. & not. 4. num. 8. de
iudæ.

4 At quid † si quis faueret ijs ho-
stibus contra aliquem Principem
christianum, ne tam fortior ille
fiat, vnde ab alijs resisti ei nō pos-
sit, an in excommunicationē hanc
incidet? Videbatur dicendum nō
incidere. Primo, quia contra reli-
gionem id non facit, quod requi-
rit Bulla. Secundo, quoniam licet
sua tueri. argum. l. vt vim. ff. de iu-
stit. & iur. Postremo quoniam &
Rex quidam Gallorū fœdus inijs
ob id cum turcis, vt refert Nauar.
in c. ita quorundam. not. 4. nu. 27.
de iudæ. Contrariam tamen opi-
nionem veriore sentio, & hoc
ob eam rationem, quia hostibus
prædictis fauet, quod in magnum
detrimentum christianæ religio-
nis redundat, vt per se patet, ergo
& in eius pœnam incidit. Non ob-
stant prædicta, quoniam non op-
pugnatur ipse, & idcirco non se-
tuetur, sed alios oppugnat in iu-
stis. Non denique postrema ratio,
quoniam, qui fœdus inijs, id pro-
pterea facit, quo se oppugnatum
defenderet, at hic non oppugna-
tur. Postremo, ex quo christianus
Princeps est, existimandum non
videtur contra ius aliquid cona-
tutum, vnde suæ animæ detrimen-
tum patiat, quippe, qui Christi
admonitionis eius immemor nō
sit. Quid prodest homini, si vni-
uersum mundum lucretur, ani-

ma vero suæ detrimentum patia-
tur: Id quod & vsus declarat, non
enim christianus Princeps inueni-
tur, qui alterius christiani Princi-
pis bona occupet, nisi in ijs ius ali-
quod habeat, aut se habere opine-
tur, ita igitur in hac re sentio. Sed
de capite hoc satis, ad alterum ue-
niamus.

*De excommunicatione lata contra impe-
dientes, ne victualia, & alia ad vsum
Romanæ Curia necessaria ad ipsam
Curiam deferantur.*

Cap. VIII.

Item excommunicamus, &
anathematizamus om-
nes impedientes, seu in-
uadentes eos, qui victua-
lia, seu alia ad vsum Ro-
manæ curiæ necessaria
adducunt. Ac etiam
eos, qui ne ad Roma-
nam curiam adducan-
tur, vel afferantur, pro-
hibent, impediunt, seu
perturbant. Seu hæc fa-
cientes defendunt per
se, vel alios, cuiuscun-
que fuerint ordinis, præ-
eminentiæ, conditionis,

& status, etiam si Pontifi-
cali, seu regali, aut alia
quavis Ecclesiastica, vel
mundana præfulgeant di-
gnitate.

S V M M A.

- 1 Impedire quid significat, & in quam partem hic accipitur.
- 2 Impedire quot modis quis dicatur ne victualia ad Romanam curiam deferantur.
- 3 Inuadere quid significat.

HOc caput in tres partes diui-
ditur, quarum altera inci-
pit ibi. Ac etiam eos, Tertia ibi.
Seu hæc facientes. In prima par-
te, de qua primo agendum est, ex-
communicantur, qui impediunt,
seu inuadunt eos, qui victualia, &
alia ad vsum Romanæ Curia ne-
cessaria adducunt. Quam excom-
municationem, vt dilucidiorẽ
habeamus, præmittenda qua-
tuor sunt. Primum verba hæc im-
pedire, & inuadere quid signifi-
cent. Deinde victualium nomine,
quæ comprehendantur. Tertio
quænam sint illa alia ad vsum
Romanæ Curia necessaria præ-
ter victualia. Postremo quid sit
Romana Curia, & vbi esse dica-
tur.

- 1 Quoad primum igitur ¶ ver-
bum impedire, significat pedes
implicare, id est in, seu contra pe-
des